

**KAKO OSTVARITI
POTPORU ZA IAKS
MJERE IZ PROGRAMA
RURALNOG RAZVOJA
REPUBLIKE HRVATSKE
ZA RAZDOBLJE
2014. - 2020.?**

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

Program
RURALNOG RAZVOJA

SADRŽAJ PUBLIKACIJE ISKLJUČIVA JE ODGOVORNOST MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, UPRAVE ZA RURALNI RAZVOJ I NI NA KOJI SE NAČIN NE MOŽE SMATRATI DA ODRAŽAVA STAVOVE EUROPSKE UNIJE

UVOD

Utjecaj poljoprivrede na okoliš i ruralni prostor u cjelini je vrlo velik te se kroz IAKS mjere ruralnog razvoja nastoji umanjiti ili zaustaviti negativni utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse i bioraznolikost.

Što su IAKS mjere ruralnog razvoja?

U Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. ((u daljnjem tekstu: PRR) uvrštene su četiri IAKS mjere:

1. MJERA 10 POLJOPRIVREDA, OKOLIŠ I KLIMATSKE PROMJENE (M10)
2. MJERA 11 EKOLOŠKI UZGOJ (M11)
3. MJERA 13 PLAĆANJA PODRUČJIMA S PRIRODNIM I OSTALIM POSEBNIM OGRANIČENJIMA (M13)
4. MJERA 14 DOBROBIT ŽIVOTINJA (M14)

Zahtjev za potporu se podnosi na jedinstvenom zahtjevu na kojem se podnosi i zahtjev za potporu za izravna plaćanja. Budući da se za prijavu, administrativnu kontrolu i praćenje koristi Integrirani administrativni kontrolni sustav (IAKS), ove su mjere poznate kao IAKS mjere.

Ovom brošurom za korisnike obuhvaćene su tri IAKS mjere M10, M11 i M13, detaljni uvjeti za ulazak u sustav potpore za M14 propisani su u posebnoj brošuri.

Koja je važnost IAKS mjera ruralnog razvoja?

Jednako kao kod svih politika Europske unije (EU), tako se i prilikom provedbe PRR-a velika važnost pridaje ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama te se općenito nastoji umanjiti ili ukloniti negativni utjecaj

poljoprivrede na okoliš.

Zato ne čudi da, iako države članice imaju slobodu odabira pojedinih mjera u skladu s Uredbom 1305/2013 koja je pravni temelj za izradu PRR-a, mjera 10 Poljoprivreda okoliš i klimatske promjene je jedina obavezna mjera koju mora sadržavati svaki program ruralnog razvoja.

Isto tako, pred državama članicama se postavlja zahtjev da 30% ukupnih doprinosa iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) utroše za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje te za pitanja okoliša. To se može postići putem plaćanja za poljoprivredu, okoliš i klimu, ekološki uzgoj te plaćanja područjima s prirodnim ili drugim posebnim ograničenjima.

Kako zatražiti potporu?

Potpore se može zatražiti na način da se u propisanom roku podnese jedinstveni zahtjev u nekoj od podružnica Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja) te da se ispune svi uvjeti za ostvarenje potpore. Između ostaloga, nužan je upis u Upisnik poljoprivrednika temeljem kojeg se dodjeljuje jedinstveni matični identifikacijski broj MIBPG, upis svih parcela poljoprivrednog zemljišta koje se koriste u ARKOD sustav i ostale propisane registre (uključujući i parcele za koje se ne traži potpora) te upis životinja u JRDŽ i ostale propisane registre.

Osobito je važno poštivanje pravila višestruke sukladnosti na cjelokupnom gospodarstvu te održavanje svih površina u skladu s minimalnim uvjetima za održavanje poljoprivrednih površina u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj.

Nakon ulaska u sustav potpore, zahtjev za potporu kod M10 i M11 koje imaju petogodišnji obvezni period **podnosi se svake godine.**

Sve tri mjere (M10, M11 i M13) su dobrovoljne, a ulaskom u sustav potpore moraju se poštivati obveze propisane u operaciji ili podmjeri za koju je podnesen zahtjev.

Detaljni uvjeti ulaska u sustav potpore propisani su Pravilnikom o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja koji se objavljuje početkom svake godine.

Mogu li ostvariti istovremeno izravnu potporu i potporu za IAKS mjere?

Istovremeno je moguće zatražiti i ostvariti na jedinstvenom zahtjevu izravnu potporu i potporu za IAKS mjere. Izuzetak su proizvodno vezana plaćanja za povrće, voće, šećernu repu i krmne proteinske usjeve (u okviru izravnih plaćanja), za koja nije moguće ostvariti potporu ako je za iste parcele podnesen zahtjev za mjeru 11 Ekološki uzgoj.

Tko je aktivni poljoprivrednik?

Aktivni poljoprivrednik je poljoprivrednik čije je poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednika i koji provodi slijedeće:

- a. proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, uključujući žetvu, mužnju, uzgoj rasplodnih životinja i držanje stoke ili
- b. održavanje poljoprivrednog zemljišta u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj bez pripremnih radnji koje izlaze iz okvira uobičajenih poljoprivrednih metoda i mehanizirane obrade.

Što je višestruka sukladnost?

Višestruka sukladnost predstavlja niz pravila koje svaki

poljoprivrednik, pa tako i korisnici IAKS mjera, moraju poštivati na svojem poljoprivrednom gospodarstvu. Pravila višestruke sukladnosti su poveznica između potpora koje je moguće ostvariti unutar zajedničke poljoprivredne politike s propisima iz područja okoliša, zdravlja ljudi, životinja i biljaka te dobiti životinja.

Višestruka sukladnost uključuje slijedeće elemente:

- a. **propisani zahtjevi upravljanja** (eng. Statutory Management Requirements – skraćeno SMR) su obvezni zahtjevi kojih se mora pridržavati svaki poljoprivredni proizvođač na svom poljoprivrednom gospodarstvu s ciljem zaštite okoliša te zdravlja ljudi, životinja i biljaka, zahtjevi također uključuju propise o identifikaciji i registraciji životinja te održivom korištenju sredstava za zaštitu bilja.
- b. **dobri poljoprivredni i okolišni uvjeti** (eng. Good Agricultural and Environmental Conditions – skraćeno GAEC) su obvezni zahtjevi kojih se mora pridržavati svaki poljoprivredni proizvođač na svim poljoprivrednim površinama u svom korištenju s ciljem očuvanja dobrog poljoprivrednog stanja zemljišta, uključujući zaštitu i upravljanje vodama te očuvanje krajobrazu i staništa.

Mogu li odustati od sudjelovanja u IAKS mjeri bez obveze za povratom sredstava?

Odustajanje bez obveze za povratom sredstava tijekom razdoblja u kojem je obveza bila na snazi je moguće u slučaju izmjena i dopuna relevantnih obveznih standarda ili ako opsezi novih obveza ili zahtjeva nadilaze one navedene u opisu mjere.

Moguće je odustati od jedinstvenog zahtjeva ili dijela zahtjeva uz uvjet da nije potvrđena nesukladnost ili nije najavljena kontrola na terenu. Potpisana Izjava o odustajanju od jedinstvenog zahtjeva obavezno se

dostavlja podružnici Agencije za plaćanja.

Zašto je obvezno razdoblje minimalno pet godina?

Jednako kao i u M10, tako je i u M11 minimalno obvezno razdoblje pet godina. Na taj je način omogućeno kvalitetno postizanje ciljeva iz svake mjere. Kraće obvezno razdoblje ne bi osiguralo da provođenje propisanih obveza u stvarnosti doprinese cilju mjere.

Korisnik kojem je obvezno razdoblje za obvezne površine i uvjetna grla iz Odluke o ulasku u sustav potpore završilo u 2020. i 2021. godini, može u 2022. godini podnijeti zahtjev za iste površine i uvjetna grla, koje mora zadržati tijekom jednogodišnje obveze u 2022. godini.

U slučaju da korisnik u 2022. godini prijavljuje nove površine ili nova uvjetna grla Agencija za plaćanja donosi Odluku kojom se utvrđuje obvezna površina ili obvezni broj uvjetnih grla te utvrđuje obvezno jednogodišnje razdoblje.

Koja je minimalna površina poljoprivrednog gospodarstva i ARKOD parcele za ostvarenje potpore?

Zahtjev se može podnijeti ako poljoprivredna površina gospodarstva iznosi minimalno 0,5 ha, a minimalna površina ARKOD parcele za koju se može podnijeti zahtjev je 0,05 ha, s izuzetkom za operaciju 10.1.6 Uspostava poljskih traka, gdje ARKOD parcela mora biti najmanje 1 ha.

Što ako želim povećati površinu ili broj uvjetnih grla (UG) tijekom obveznog razdoblja?

Povećanje površine ili broja UG moguće je tijekom obveznog razdoblja pri čemu za dodatno prijavljene površine ili UG Agencija za plaćanja donosi novu Odluku.

U novoj se Odluci utvrđuje obvezno razdoblje za dodatno prijavljene površine ili UG.

Zašto moram kroz cijelo obvezno razdoblje provoditi operacije iz M10 i podmjere M11 na istim parcelama?

Kako bi se postigli zadani ciljevi, potreban je kontinuitet provođenja propisanih obveza na pojedinom području. Izmjenom parcela iz godine u godinu gubi se smisao obveza, osobito u slučaju očuvanja bioraznolikosti ili kod ekološkog uzgoja.

Mogu li dobiti potporu za površine pod ugarom?

Svi su iznosi potpore za M10 i M11 računati na bazi razlike između uobičajene poljoprivredne proizvodnje i one u kojoj se mora pridržavati posebnih obveza, uzevši u obzir gubitak prihoda ili povećane troškove. Zbog toga u ovim mjerama potporu nije moguće ostvariti za površinu pod ugarom, kao niti za površine na kojima se uzgaja cvijeće i ukrasno bilje.

U slučaju M13 potporu nije moguće ostvariti za površinu pod ugarom.

Zašto je izobrazba obvezna za M10 i M11?

M10 i M11 su vrlo zahtjevne mjere, pri čemu treba imati na umu da se M10 prvi puta provodila u 2015. godini. Kroz izobrazbu se stječe znanje za kvalitetnu provedbu odabranih mjera. Shvaćanjem smisla svake obveze jasniji je cilj za provođenje pojedine mjere kao i krajnji učinak na okoliš u cjelini.

Stečeno znanje će istovremeno doprinijeti izbjegavanju situacija kada zbog kršenja obveza dolazi do smanjenja ili uskraćivanja potpore.

Izobrazba je besplatna i provodi je Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i ribarstva Ministarstva poljoprivrede (bivša Savjetodavna služba).

Tko mora završiti izobrazbu (koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti)?

Izobrazba je obavezna za sve korisnike M10 i M11. Nositelj ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, odnosno odgovorna osoba ili osoba ovlaštena od strane odgovorne osobe u slučaju ostalih organizacijskih oblika poljoprivrednog gospodarstva obavezna je završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili demonstracijske aktivnosti.

Zašto je vođenje evidencije obvezno za M10 i M11?

Vođenje evidencije istovremeno služi kao podsjetnik korisniku o obvezama koje mora ispuniti da bi ostvario potporu, ali i kao način obavljanja kontrole o ispunjavanju obveza. Evidencija se vodi na propisanom obrascu.

Prilikom kontrole na terenu potrebno je pokazati popunjen obrazac evidencije (u papirnatom ili elektronskom obliku) koji treba **voditi redovito**.

Ako obrazac ne postoji ili nije popunjen ili je nepotpun, korisnik će biti sankcioniran te će se umanjiti iznos potpore.

Što je to polazna osnova?

Polazna osnova („baseline“) označuje obveze koje mora poštivati svaki korisnik M10, M11 ili M13. Ti zahtjevi uključuju, između ostaloga, poštivanje višestruke sukladnosti, gospodarenje gnojivima i pesticidima na održiv način te uzgoj i držanje životinja sukladno važećim propisima.

Korisnici M10 i M11 se moraju, osim osnovnih zakonom propisanih zahtjeva, pridržavati i posebnih obveza koje su definirane u svakoj pojedinoj operaciji ili podmjeri. Na osnovu posebnih obveza, kojih se ostali poljoprivrednici ne moraju pridržavati, izračunate su potpore za pojedinu operaciju unutar M10, odnosno za podmjere u M11.

Zašto se provodi administrativna kontrola i kontrola na terenu?

Mjere se financiraju dijelom iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), a dijelom iz nacionalnog proračuna. EU sredstva kao i sredstva Republike Hrvatske su novci poreznih obveznika koji žele znati jesu li potpore utrošene namjenski i u skladu sa svim propisanim obvezama.

Republika Hrvatska propisuje provedbu pojedinih mjera te je istovremeno odgovorna za kontrolu utrošenih sredstava i praćenje provedbe PRR-a. U protivnom, jednako kao što se mora sankcionirati korisnik koji ne provodi mjeru u skladu s Pravilnikom o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja, tako bi i Republika Hrvatska bila sankcionirana ako se ne bi provodila kontrola propisanih obveza.

MJERA 10

POLJOPRIVREDA, OKOLIŠ I KLIMATSKE PROMJENE

Sve do 2015. godine ova mjera se nije provodila u Republici Hrvatskoj, dok je neke države članice EU provode još od osamdesetih godina prošlog stoljeća. Mjera je od 1992. godine dio Zajedničke poljoprivredne politike, a od 1999. godine obvezni je dio svakog EU programa ruralnog razvoja.

Cilj je potaknuti poljoprivrednike da zaštite i poboljšaju okoliš na svome gospodarstvu. Prihvaćanjem određenih praksi i metoda uzgoja, koje nadilaze polaznu osnovu (poznatu pod nazivom „baseline“), poljoprivredniku se plaćaju povećani troškovi ili izgubljeni prihod u usporedbi s uobičajenom poljoprivrednom proizvodnjom.

Okoliš je javno dobro, a poljoprivrednici, osim što su nezamjenjivi u proizvodnji hrane, upravljaju najvažnijim prirodnim resursima – tlom, vodom i zrakom.

Odnos poljoprivrede i okoliša je kompleksan, mnogi jedinstveni krajobrazi bogati biljnim i životinjskim svijetom su nastali zahvaljujući održavanju ekstenzivnih poljoprivrednih praksi i ovise upravo o tom načinu poljoprivrede. S druge strane, nepravilne poljoprivredne prakse mogu imati upravo negativan efekt na okoliš i doprinijeti zagađenju zraka tla i vode, uništenju vrijednih krajobraza i staništa te time doprinijeti nestanku brojnih vrsta.

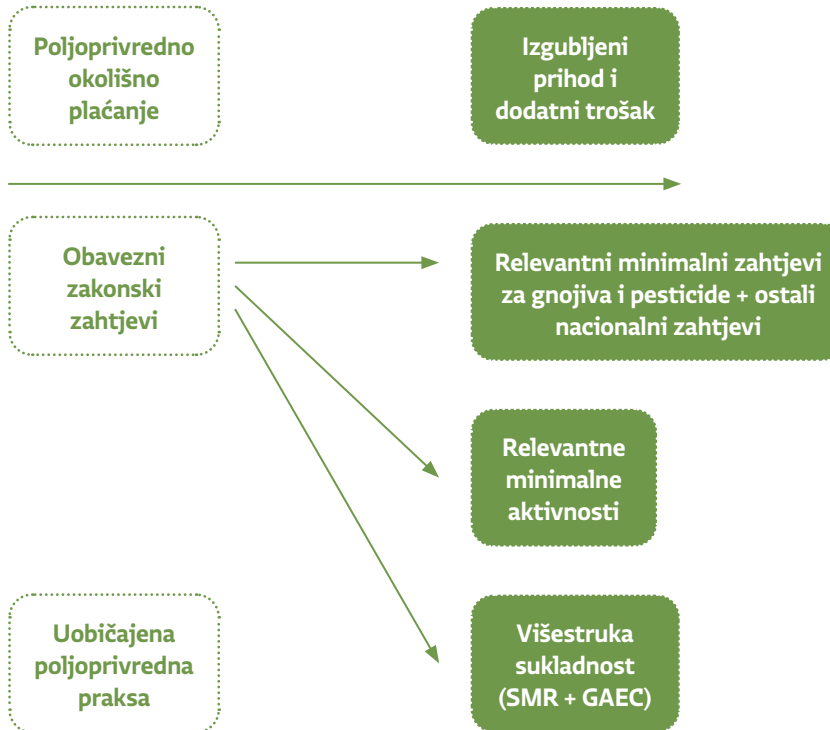
Potpota se može ostvariti kroz podmjeru **M10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivrednom, okolišem i klimatskim promjenama** koja sadrži 17 tipova operacija:

- 10.1.1. **Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture (OTSN)**
- 10.1.2. **Zatravnjivanje trajnih nasada (ZTN)**
- 10.1.3. **Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti (TVPV)**
- 10.1.4. **Pilot mjera za zaštitu kosca (Crex crex) (ZK)**
- 10.1.5. **Pilot mjera za zaštitu leptira (ZL)**
- 10.1.6. **Uspostava poljskih traka (PT)**
- 10.1.7. **Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (EV)**
- 10.1.8. **Održavanje ekstenzivnih maslinika (EM)**
- 10.1.9. **Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (IZP)**
- 10.1.10. **Održavanje suhozida (OS)**
- 10.1.11. **Održavanje živica (OZ)**
- 10.1.12. **Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki (KFK)**
- 10.1.13. **Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima (MKŠ)**
- 10.1.14. **Poboljšano održavanje međurednog prostora u višegodišnjim nasadima (POMP)**
- 10.1.15. **Primjena ekoloških gnojiva u višegodišnjim nasadima (PEG)**
- 10.1.16. **Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada (MUK)**
- 10.1.17. **Poticanje uporabe stajskog gnoja na oraničnim površinama (PUS)**

Mogu li biti korisnik ove mjere?

Uvjeti prihvatljivosti različiti su za pojedinu operaciju ili podmjeru. Osnovni uvjet je da ste upisani u Upisnik poljoprivrednika, koristite zemljište upisano u ARKOD te ako na gospodarstvu držite domaće životinje, da su upisane u Jedinstveni registar domaćih životinja (JRDŽ).

SHEMATSKI PRIKAZ POLJOPRIVREDNO OKOLIŠNOG PLAĆANJA

Za što mi se isplaćuje potpora?

Potpora se isplaćuje godišnje po jedinici površine ili uvjetnom grlu kao naknada za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat pridržavanja posebnih uvjeta koji nadilaze polaznu osnovu i uobičajenu poljoprivrednu praksu.

Mogu li se međusobno kombinirati operacije unutar M10?

Kombinacije unutar operacija u M10 su moguće sukladno tablici kombinacija:

OPERACIJA	M 10.1.1.	M 10.1.2.	M 10.1.3.	M 10.1.4.	M 10.1.5.	M 10.1.6.	M 10.1.7.	M 10.1.8.	M 10.1.10.	M 10.1.11.	M 10.1.12.	M 10.1.13.	M 10.1.14.	M 10.1.15.	M 10.1.16.
M10.1.1.						DA			DA	DA					
M10.1.2.									DA	DA					
M10.1.3.									DA	DA					
M10.1.4.									DA	DA					
M10.1.5.									DA	DA					
M10.1.6.															
M10.1.7.									DA	DA					
M10.1.8.									DA	DA					
M10.1.10.															
M10.1.11.															
M10.1.12.		DA					DA	DA				DA	DA	DA	DA
M10.1.13.		DA					DA	DA					DA	DA	DA
M10.1.14.														DA	DA
M10.1.15.		DA					DA	DA							DA
M10.1.16.		DA													
M10.1.17.															

Može li se kombinirati operacija 10.1.9. unutar M10 s mjerom M14?

Korisnici M10, tipa operacije 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja mogu podnijeti zahtjev za M14 za istu kategoriju životinje. Sve životinje na tom gospodarstvu moraju biti evidentirane u JRDŽ-u.

10.1.1.

OBRADA TLA I SJETVA NA TERENU S NAGIBOM ZA ORANIČNE JEDNOGODIŠNJE KULTURE (OTSN)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Erozija tla označava prirodni proces u kome se uslijed djelovanja vode i vjeta premješta površinski sloj tla te dolazi do gubitka humusnog sloja. Ovom negativnom procesu dodatno doprinosi i nepravilna obrada tla.

Proces erozije se osobito povećava u slučaju neadekvatnog korištenja poljoprivrednog zemljišta koje je pod nagibom.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operaciju je moguće provoditi na oraničnim površinama koje su pod nagibom od 9-15 %.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Da bi se smanjili negativni učinci erozije ili spriječila erozija na oranicama važno je provoditi obradu i sjetvu okomito na nagib čime se sprječava ili umanjuje direktno odnošenje humusnog sloja tla.

Također je potrebno osigurati pokrivenost tla vegetacijom tijekom cijele godine tako da korijenski sustav može zadržati humusni sloj i time smanjiti utjecaj intenzivnih kiša.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Potrebno je izraditi i provoditi petogodišnji plan plodoreda s najmanje pet usjeva, a obradu i sjetvu na oraničnim površinama s nagibom od 9-15% provoditi okomito na nagib terena.

Plan plodoreda treba biti izrađen u trenutku ulaska u sustav potpore, a **obavezno ga treba dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja**. U slučaju ako korisnik kojemu obvezno razdoblje za obvezne površine završava 2021., a 2022. nastavlja s provedbom ove operacije plan sjetve/sadnje za 2022. godinu treba biti usklađen sa prethodnim petogodišnjim planom plodoreda.

Također, na sredini parcele se mora uspostaviti najmanje 3 metra široka površina na kojoj su ostavljene brazde kako bi se spriječilo otjecanje vode, jer se na taj način zaustavlja ispiranje površinskog sloja vodom.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 141 EUR/ha.

10.1.2. ZATRAVNJIVANJE TRAJNIH NASADA (ZTN)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Problem klimatskih promjena vezan je uz učinak staklenika, odnosno povećanu koncentraciju stakleničkih plinova u atmosferi. Jedan od načina na koji možemo smanjiti emisiju stakleničkih plinova, prije svega ugljikovog dioksida, je čuvanje i skladištenje organske tvari u tlu.

Zadržavanje pokrova tla na terenu s nagibom istovremeno djeluje povoljno na učinke erozije, uz povećanje količine humusa, a time i plodnosti tla. Neposredno, u trajnim nasadima koji su zatravljeni povećava se bioraznolikost.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operaciju je moguće provoditi na površinama pod trajnim nasadima (voćnjaci, maslinici, vinogradi i mješoviti trajni nasadi) koje su pod nagibom od 9-15 %.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Zatravnjivanje trajnih nasada smanjiti će eroziju, gubitak organske tvari iz tla i spriječiti odljev stakleničkih plinova.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Površinu između redova unutar trajnog nasada treba zasijati nekom od djetelinsko-travnih ili travno-djetelinskih smjesa. Područje između redova održava se košnjom ili malčiranjem najmanje 4 puta u godini i mora ostati zatravnjeno tijekom obveznog razdoblja.

Potrebno je izraditi i provoditi petogodišnji plan gnojidbe poštujući pri tome sadržaj ostatka dušika iz djetelinsko-travnih ili travno-djetelinskih smjesa. Plan gnojidbe treba biti izrađen u trenutku ulaska u sustav potpore, a **obavezno ga treba dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja**. U slučaju ako korisnik kojemu obvezno razdoblje za obvezne površine završava 2021. a u 2022. nastavlja s provedbom ove operacije plan gnojidbe za 2022. godinu treba biti usklađen sa prethodnim petogodišnjim planom gnojidbe.

Treba poštivati minimalne zahtjeve za gnojiva, što znači voditi evidenciju o primijenjenim gnojivima te koristiti najviše 170 kg N/ha iz stajskog gnoja.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 356,92 EUR/ha.

10.1.3.

OČUVANJE TRAVNJAKA VELIKE PRIRODNE VRIJEDNOSTI (TVPV)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Veliki dio travnjačkih površina se nekada koristio na ekstenzivan način – napasivanjem ili košnjom. Zahvaljujući ljudskoj aktivnosti nastali su, sa stanovišta bioraznolikosti, iznimno bogati otvoreni krajobrazi važni za opstanak ptica selica, osobito na području travnjaka velike prirodne vrijednosti (TVPV).

S jedne strane imamo situaciju gdje prestanak ekstenzivnog držanja stoke i uopće manji broj stoke dovodi do zarastanja travnjaka u nepoželjnu vegetaciju. S druge pak strane, intenzivno korištenje travnjaka na način da se pojačano gnoje te učestalo kose, dovodi do promjene biljnih i životinjskih vrsta koje na njima obitavaju.

Što je travnjak velike prirodne vrijednosti?

Travnjak velike prirodne vrijednosti (TVPV) je tip poljoprivrednog zemljišta s velikim udjelom poluprirodne i prirodne vegetacije važne za očuvanje vrsta i stanišnih tipova ugroženih na nacionalnoj i europskoj razini. Poljoprivredna proizvodnja se uglavnom zasniva na poluprirodnim travnjacima (pašnjacima i košanicama), od kojih neki predstavljaju ugrožena staništa na razini Europe te su kao takvi uključeni u ekološku mrežu Natura 2000.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se provodi na području jedinica lokalne samouprave (JLS) na kojima se nalaze

TVPV. Minimalno 50% površine travnjaka mora se nalaziti na području neke od JLS kako bi travnjak u ARKOD sustavu bio označen kao TVPV.

Popis JLS-a je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je ima li parcela obilježje TVPV te je tako olakšano prijavljivanje za potporu.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Odgoda košnje omogućava stvaranje sjemena te sprječava nestanak tipičnih biljaka koje su sastavni dio travnjaka. Na taj je način istovremeno omogućen opstanak životinja koje obitavaju na ovim specifičnim staništima.

Obnavljanjem i održavanjem ekstenzivnih travnjaka velike prirodne vrijednosti sprječava se gubitak bioraznolikosti, nestanak vrijednih i rijetkih staništa kao i karakterističnih krajobraza.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Kako bi se održao karakteristični biljni i životinjski sastav pojedinog TVPV zabranjeno je zasijavati travnjak, zabranjena je upotreba mineralnog gnojiva, stajskog gnoja i sredstava za zaštitu bilja.

Košnja je dozvoljena isključivo ručno ili strižnim kosilicama, a vrijeme i učestalost košnje različita je ovisno o regiji.

1. Kontinentalna nizinska regija

Ova regija obuhvaća čitav nizinski dio kontinentalne Hrvatske do otprilike 200 metara nadmorske visine, a u njoj prevladavaju manje ili više vlažni travnjaci koji su se tradicionalno kosili jednom godišnje, jer bi učestala košnja dovela do promjene biljnih vrsta koji se na njima nalaze. Košnja se treba **provoditi nakon 1. kolovoza, samo jednom godišnje.**

2. Brdsko-planinska regija

Obuhvaća cijelo brdsko i planinsko područje kontinentalne Hrvatske koje se nalazi iznad 200 metara nadmorske visine, odnosno u vegetacijskom smislu sva područja iznad zone poplavnih šuma.

Neke od ovih livada predstavljaju vrstama najbogatije tipove travnjaka, uz koje su vezane brojne rijetke i ugrožene pa i endemične biljne vrste. Kako je vrijeme njihove cvatnje u razdoblju od svibnja do srpnja, **košnjom nakon 20. srpnja** povećat će se mogućnost prirodnog zasijavanja i obnavljanja karakterističnih biljaka. Na ovim je travnjacima dozvoljena košnja samo **jednom godišnje.**

3. Mediteranska regija

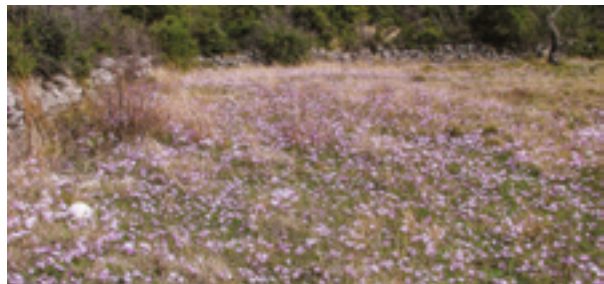
Prostire se na mediteranskom području Republike Hrvatske, nadmorske visine ispod 200 metara, kao i na otocima. Košnju na ovom području potrebno je **provoditi nakon 15. srpnja, jednom godišnje,** kako bi sve biljne vrste koje cvatu u svibnju i lipnju završile svoj vegetacijski ciklus i uspjele se razmnožiti. Osim toga,

Ispaša na vlažnim travnjacima Lonjskog polja (foto: Vida Posavec Vukelić)

Brdski travnjak bogat različitim biljnim vrstama (foto: Vida Posavec Vukelić)

Mediteranski suhi travnjak (foto: Tamara Kirin)

košnja u ovom razdoblju otvara stanište i omogućava cvatnju nekih kasnijih biljnih vrsta koje će cvjetati u kolovozu.

Regija	Termini košnje
Kontinentalna nizinska	1. kolovoza do 15. rujna
Brdsko-planinska	20. srpnja do 15. rujna
Mediteranska	15. srpnja do 15. rujna

Na TVPV koji se održavaju košnjom ispaša je dozvoljena nakon košnje do kraja godine.

TVPV se može održavati napasivanjem. U tom slučaju potrebno je ručno odstranjivati nadzemni drvenasti dio pojedinačnih biljaka *Amorpha fruticosa* (čivitnjača), a kod gustog sklopa biljaka *Asclepias syriaca* L. (cigansko perje, prava svilenica), *Xanthium spinosum* L. (trnovita dikica, čičak), *Xanthium strumarium* L. ssp. *italicum* (Moretti) D.L. (obalna dikica) dozvoljeno je njihovo mehaničko uklanjanje (ručnim alatima ili strojno

- strižnim kosilicama, rotacijskim kosilicama i/ili malčiranjem) najkasnije do 1. kolovoza.

Stoka se mora napasivati na cijeloj površini ARKOD parcele, a dozvoljeno je najmanje 0,3 UG/ha, a najviše 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara.

Hidromelioracijski zahvati (odvodnja ili navodnjavanje) nisu dozvoljeni niti na jednom tipu TVPV.

Evidenciju koja se vodi na propisanom obrascu potrebno je **dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca tekuće godine.**

Koja je visina potpore?

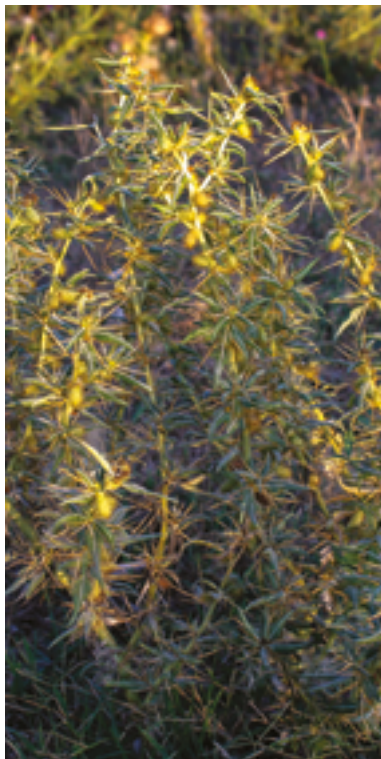
Visina potpore za Kontinentalnu nizinsku regiju iznosi 361,00 EUR/ha, Brdsko-planinsku regiju 255,00 EUR/ha i Mediteransku regiju 113,00 EUR/ha.

Parcela obrasla čivitnjačom (*Amorpha fruticosa* L.) (foto: Vida Posavec Vukelić)

Cigansko perje (*Asclepias syriaca* L.)
(foto: Igor Boršič)

Trnovita dikica (*Xanthium spinosum* L.)
(foto: Igor Boršič)

Obalna dikica (*Xanthium strumarium*
L. ssp. *italicum* (Moretti) D.L.) je otrovna
za stoku
(foto: Igor Boršič)

10.1.4.

PILOT MJERA ZA ZAŠTITU KOSCA (CREX CREX) (ZK)

Crex Crex

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Ptica kosac (*Crex crex*) je u Hrvatskoj strogo zaštićena vrsta, procjenjuje se da je prisutno 500 – 1100 mužjaka ove vrste. Kosac je skrovita vrsta ptice koja živi na kasno košenim travnjacima s dovoljno visokom i gustom vegetacijom u kojoj se može uspješno gnijezditi i lako kroz nju hodati – ona mora biti visine najmanje 30 cm, dovoljno gusta da pruži zaklon, ali ne previše gusta da ometa kretanje. U Republici Hrvatskoj je široko rasprostranjen – od vlažnih travnjaka nizinske Hrvatske do brdskih livada Papuka i bogatih travnjaka Gorskog kotara i ličkih krških polja.

Nestanak tradicionalnih poljoprivrednih praksi, bilo zbog intenziviranja poljoprivrede ili njenog napuštanja,

istovremeno znači gubitak pogodnog staništa za kosca, a time i smanjenje njegove brojnosti. Mnogi su vlažni travnjaci posljednjih nekoliko desetljeća isušeni i pretvoreni u oranice, dok se velik broj livada kosi rano zbog proizvodnje silaže, umjesto nekadašnje košnje radi sijena. Sve su to razlozi zbog kojih kosac ostaje bez zaklona, a budući da je ptica koja se gnijezdi na tlu travnjaka, zbog ranije košnje uništavaju se gnijezda s jajima.

Kako bi se zaštitila ova rijetka ptica te kako bi područja gdje obitava bila održavana na način koji pogoduje njenom nesmetanom razvoju, potrebno je održavati travnjak prilagođenim načinom košnje u točno određenom razdoblju.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se provodi na vlažnim staništima koja nastanjuje kosac, a nalaze se na području ekološke mreže Natura 2000. Minimalno 30% površine travnjaka mora biti na području ekološke mreže na kome je cilj očuvanje ptice kosca kako bi travnjak u ARKOD sustavu bio označen kao stanište kosca.

Popis staništa je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je nalazi li se parcela unutar područja gdje obitava kosac te je tako olakšano prijavljivanje za potporu.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Ženka kosca se gnijezdi radeći plitku udubinu u tlu, obloženu lišćem i okolnom vegetacijom pa zarastanjem travnjaka vegetacija postaje previše gusta i previsoka za gniježđenje, dok intenzivna ispaša ostavlja prenisku vegetaciju, također neprikladnu za kosca. Većina kosaca gnijezdi se od 15. svibnja do 15. kolovoza, iako sezona gniježđenja može biti i duža. Zbog toga je iznimno važno da se košnja travnjaka na kojima obitava kosac vrši nakon 15. kolovoza, kako se ne bi uništila gnijezda s jajima, a mladi ptići kosca dovoljno ojačali da mogu poletjeti.

Osim datuma košnje, izrazito je važan način košnje. Naime, parcelu treba kositi od sredine prema rubnim dijelovima ili s jedne strane na drugu, nikako od ruba parcele prema unutra, kako bi ptice stigle pobjeći u rubne nepokošene dijelove travnjaka.

Košnjom na točno određeni način i u određeno doba godine omogućen je nesmetani razvoj kosca. Na taj će se način brojnost ove zaštićene vrste povećati.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obaveza moram pridržavati?

Kako bi se održao izgled staništa i uvjeti za razvoj kosca, zabranjeno je zasijavati travnjak, zabranjena je upotreba mineralnog gnojiva, stajskog gnoja i sredstava za zaštitu bilja.

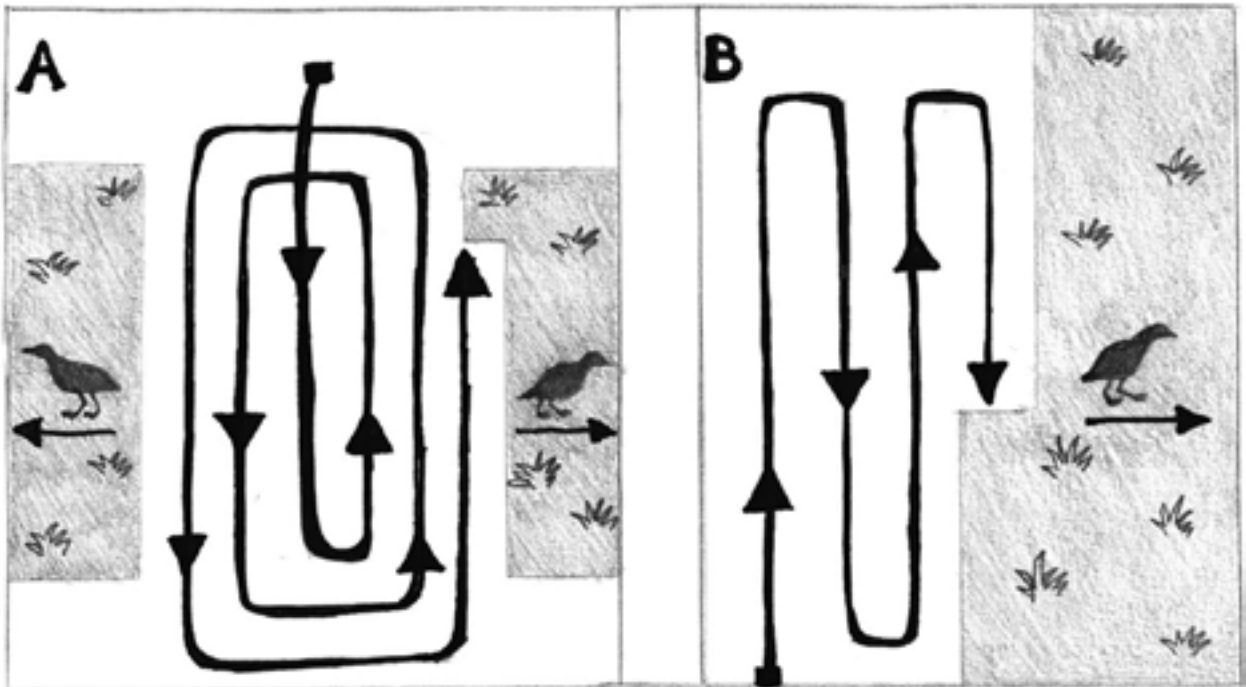
Košnja je dozvoljena isključivo ručno ili strižnim kosilicama na minimalnoj visini od 10 cm iznad tla, a košnja se provodi isključivo u periodu od 16. kolovoza do 15. rujna.

Na parcelama većim od 1 ha obavezno je ostaviti uz rub nepokošenu traku (do 5% površine), a košnju treba obavljati od sredine parcele kružno prema van ili s jedne strane parcele prema drugoj.

Travnjaci se mogu koristiti za napasivanje nakon košnje do kraja godine, pri čemu ne smije biti prisutno više od 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara. Minimalni pašni pritisak je 0,3 UG/ha, a stoka se mora napasivati na cijeloj površini ARKOD parcele.

Hidromelioracijski zahvati (odvodnja ili navodnjavanje) nisu dozvoljeni.

Evidenciju koja se vodi na propisanom obrascu potrebno je **dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca tekuće godine.**

Na parcelama većim od 1 ha potrebno je uz rub ostaviti nepokošenu traku (do 5% površine), a košnju treba obavljati od sredine parcele kružno prema van (lijevo pod A) ili s jedne strane parcele prema drugoj (desno pod B)

Koja je visina potpore?

Visina potpore iznosi 254,00 EUR/ha.

10.1.5. PILOT MJERA ZA ZAŠTITU LEPTIRA (ZL)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Četiri vrste ugroženih i strogo zaštićenih danjih leptira žive na svega nekoliko manjih područja u Republici Hrvatskoj: veliki livadni plavac (*Phengaris teleius*), zagasiti livadni plavac (*Phengaris nausithous*), močvarni plavac (*Phengaris alcon alcon*) i močvarni okaš (*Coenonympha oedippus*).

Leptiri roda *Phengaris* obitavaju na prostoru kontinentalne i brdske Hrvatske, močvarni okaš zabilježen je jedino u Istri. Svaka je od ovih vrsta leptira vezana za određeni tip travnjaka, a svima im je zajednički nestanak staništa. Iznimni su po vrlo osjetljivom životnom ciklusu – njihovo je razmnožavanje vezano za specifične vrste biljaka kojima se hrani gusjenica, a vrste roda *Phengaris* žive u simbiozi s mravima u čijim mravinjacima gusjenica živi sve do preobrazbe u odraslog leptira.

Kako bi se zaštitile ove četiri vrste leptira, potrebno im je osigurati nesmetan razvoj i zadržati njihova staništa u izvornom obliku kroz prilagođeni način košnje.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se provodi na staništima koje nastanjuju ugroženi leptiri, a nalaze se na području ekološke mreže Natura 2000. Minimalno 30 % površine travnjaka mora biti na području ekološke mreže na kome je cilj očuvanje danjih leptira - velikog livadnog plavca (*Phengaris teleius*), zagasitog livadnog plavca (*Phengaris nausithous*), močvarnog plavca (*Phengaris alcon alcon*) i močvarnog okaša

Veliki livadni plavac (*Phengaris teleius*) živi na nizinskim košanicama (foto: Ivana Plavac)

Zagasiti livadni plavac (*Phengaris nausithous*)

(*Coenonympha oedippus*).

Popis staništa je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je nalazi li se parcela unutar područja gdje obitava neki od navedenih leptira te je tako olakšano prijavljivanje za potporu.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Zbog osjetljivog životnog ciklusa, termin i način košnje pokazali su se ključnima za život ovih vrsta. Tako je za velikog livadnog plavca, zagasitog livadnog plavca i močvarnog plavca zabranjena košnja u periodu od 15. lipnja do 15. rujna, a košnju je moguće obavljati svake ili svake druge godine, najviše dva puta godišnje, kako bi se očuvala potrebna struktura vegetacije i vlažnost tla. Ove su vrste vrlo osjetljive na period košnje – ako se košnja provodi u vrijeme perioda razmnožavanja leptira, odnosno u vrijeme cvatnje biljki hraniteljica, smrtnost leptira se višestruko povećava, a time i ugroženost vrste.

Za močvarnog okaša, koji živi na vlažnim livadama, ključno je kositi nakon 15. rujna, ali se parcela mora kositi vrlo specifično – svake godine jedna trećina površine, dok se ostatak ostavlja nepokošen. Sljedeće godine kosi se druga trećina, prošle godine nepokošena, a treće godine zadnja trećina. Za razliku od leptira plavaca, čija gusjenica završava razvoj u mravinjaku, močvarni okaš je u svim stadijima svog života prisutan na travnjaku pa se ovakvom rotacijskom košnjom na parceli osigurava preživljavanje makar jednog dijela leptira.

Očito je da košnjom na točno određeni način i u određeno doba godine omogućujemo nesmetan razvoj leptira. Kroz dulji period provođenja ove operacije brojnost četiri ugrožene vrste leptira će se povećati.

Močvarni plavac (*Phengaris alcon alcon*)

Močvarni okaš (*Coenonympha oedippus*).

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Kao i kod ostalih travnjaka na kojima obitavaju ugrožene vrste, zabranjeno je zasijavati travnjak, zabranjena je upotreba mineralnog gnojiva, stajskog gnoja i sredstava za zaštitu bilja.

Košnja je dozvoljena isključivo ručno ili strižnim kosilicama.

Vrsta	Kod* i naziv područja	Košnja
Močvarni plavac (<i>Phengaris alcon alcon</i>)	HR2001220 – Livade uz potok Injaticu HR2001305 – Zvečevo HR5000020 – NP Plitvička jezera HR2001409 – Livade uz Bednju II	Zabranjena je košnja u periodu 15. 6. – 15. 9.
Zagasiti livadni plavac (<i>Phengaris nausithous</i>)	HR2000672 – Zovje HR2001346 – Međimurje HR2001347 – Donje Međimurje	Košnju je moguće obavljati svake ili svake druge godine, najviše dva puta godišnje.
Veliki livadni plavac (<i>Phengaris teleius</i>)	HR2000368 – Peteranec HR2000672 – Zovje HR2001346 – Međimurje HR2001347 – Donje Međimurje HR2001409 – Livade uz Bednju II	
Močvarni okaš (<i>Coenonympha oedippus</i>)	HR2000544 – Vlažne livade uz potok Malinska HR2000619 – Mirna i šire područje Butonige HR2000545 – Vlažne livade kod Marušića HR2000546 – Vlažne livade uz Jugovski potok (Štrcaj) HR2000543 – Vlažne livade uz potok Bračana (Žonti) HR2001015 – Pregon	Košnju obavljati nakon 15. 9. na 1/3 površine svake godine

Zadnji dan do kada je dozvoljena košnja je **1. listopada**.

Travnjaci se mogu koristiti za napasivanje samo od 16. rujna do kraja tekuće godine, stoka se mora napasivati na cijeloj površini ARKOD parcele pri čemu ne smije biti prisutno više od 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara. Minimalni pašni pritisak je 0,3 UG/ha.

Potrebno je ručno odstranjivati nadzemni drvenasti dio pojedinačnih biljaka čivitnjačom (*Amorpha fruticosa L.*) do 1. travanja.

Hidromelioracijski zahvati (odvodnja ili navodnjavanje) nisu dozvoljeni.

Evidenciju koja se vodi na propisanom obrascu potrebno je **dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca tekuće godine.**

Koja je visina potpore?

Visina potpore iznosi za močvarnog okaša 338,00 EUR/ha, dok za močvarnog plavca, zagasitog livadnog plavca i velikog livadnog plavca iznosi 277,00 EUR/ha.

10.1.6. USPOSTAVA POLJSKIH TRAKA (PT)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Intenzivna poljoprivredna proizvodnja pojačava pritisak na okoliš uzrokujući gubitak organske tvari u tlu, eroziju tla, onečišćenje voda. Također dovodi do gubitka brojnih vrsta, kako zbog velike uporabe gnojiva i sredstava za zaštitu bilja, tako i zbog uništavanja prirodnih staništa. Ptice, kukci i mali sisavci nestaju iz prirode, jer ne mogu opstati na velikim jednoličnim oraničnim površinama.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se provodi na oraničnim površinama koje su veće od 1 ha.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Kako bi se ublažile negativne posljedice na bioraznolikost, osobito na područjima gdje prevladava intenzivni tip poljoprivredne proizvodnje sa velikim oraničnim površinama, poljske trake se nameću kao prihvatljivo rješenje. One mogu biti mješavina trava ili cvijeća, pri čemu cvjetne trake osiguravaju stanište prvenstveno za oprašivače ili druge insekte korisne za kontrolu brojnosti štetnika, dok travne trake predstavljaju važna staništa za ishranu i gniježđenje nekih vrsta ptica, kao što su strnadice ili trčka.

Kroz uspostavu staništa štite se različite biljne i životinjske vrste, poboljšava kvaliteta krajobraza i povećava ukupna bioraznolikost na oranicama.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Cvjetne trake treba posijati uz rub parcele širine najmanje 5 m. Ukupna dužina traka na parceli mora biti najmanje 100 m po hektaru. Trake mogu pokrivati najviše 30 % površine.

Trake trebaju sadržavati propisane cvjetne vrste koje naizmjenice cvjetaju tijekom cijele vegetacijske sezone. Popis cvjetnih vrsta koje su pogodne za sjetvu je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja.

Kako bi korisni insekti imali dovoljno peluda i nektara za ishranu, trake treba kositi dva puta godišnje. Umjesto jedne košnje može se malčirati, a košnju i malčiranje obaviti u srpnju i nakon cvatnje (od 15. rujna do 15. listopada). Trake se mogu zaorati **najranije 1. listopada**.

Primjena pesticida na cvjetnim trakama nije dozvoljena.

Travne trake treba posijati uz rub parcele, širine najmanje 5 m. Ukupna dužina traka na parceli mora biti najmanje 100 m po hektaru. Trake mogu pokrivati najviše 30 % površine.

Trake trebaju sadržavati propisane vrste trava. Popis trava koje su pogodne za sjetvu je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja.

Kako bi se spriječilo zakorovljavanje i potaknulo busanje, trake se moraju kositi dva puta godišnje: prva košnja obavlja se u prvoj polovici travnja (za jesensku sjetvu)

ili u drugoj polovici travnja (za proljetnu sjetvu), dok se druga košnja obavlja u listopadu.

Primjena insekticida u travnim trakama nije dozvoljena.

S obzirom na važnost i razlog uspostave cvjetnih i travnih traka, ne smiju se koristiti kao prolaz ili put.

Koja je visina potpore?

 Visina potpore za uspostavu cvjetnih traka je 985,74 EUR/ha uspostavljene trake, a za uspostavu travnih traka 898,59 EUR/ha uspostavljene trake.

10.1.7

ODRŽAVANJE EKSTENZIVNIH VOĆNJAKA (EV)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Ekstenzivni voćnjaci su dio tradicionalnog hrvatskog krajobraza i bili su prisutni na kontinentalnom području Hrvatske u daleko većem broju nego danas. U usporedbi s konvencionalnim voćnjacima, ekstenzivne odlikuje uzgoj visokostablašica, niska gustoća nasada, veliki razmaci između voćaka te zatravnjena površina ispod stabala koja se održava košnjom i/ili napasivanjem. Upravo zbog kombinacije trava i voćaka izuzetno su bogati biljnim i životinjskim vrstama - od lišajeva, gljiva i mahovina pa do insekata, ptica i malih sisavaca.

Konvencionalni voćnjaci bez pokrovnog usjeva između redova stabala predstavljaju veliki izvor CO₂, uglavnom zbog emisije ovog stakleničkog plina tijekom međurednog održavanja tla, koje je opet povezano sa spaljivanjem fosilnih goriva za strojeve.

Opstanak ekstenzivnih voćnjaka je važan ako želimo zadržati karakteristični krajobraz, održati visoki nivo bioraznolikosti i doprinijeti smanjenju emisije ugljikovog dioksida u atmosferu.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi u onim voćnjacima koji imaju ekstenzivni karakter uz gustoću nasada od najmanje 50, a najviše 200 stabala po hektaru. U Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta vidljivo je da li je poljoprivredna parcela u ARKOD sustavu evidentirana kao ekstenzivni voćnjak.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Ekstenzivni voćnjaci uklanjaju ugljikov dioksid iz atmosferskog sustava vežući ga u rastuću biomasu stabala, pri čemu organski ostaci trave pomažu da se poveća količina ugljika u tlu. S obzirom da se ne koriste sintetski spojevi za gnojidbu i zaštitu, bioraznolikost u voćnjaku se održava na optimalnoj razini.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Imajući u vidu raznolikost biljaka i životinja kojima su ekstenzivni voćnjaci stanište ili izvor hrane, nije dozvoljena gnojidba mineralnim gnojivima već jedino primjena krutog stajskog gnoja ispod krune stabla. Iz istog razloga smiju se koristiti samo ona sredstva za zaštitu bilja koja su odobrena u ekološkoj proizvodnji.

Također se treba pridržavati minimalnih zahtjeva za pesticide i gnojiva.

Minimalni zahtjevi za pesticide podrazumijevaju vođenje evidencije o primijenjenim pesticidima, posjedovanje potvrde o završenoj izobrazbi za korištenje pesticida te skladištenje pesticida na siguran način.

Minimalni zahtjevi za gnojiva podrazumijevaju vođenje evidencije o primijenjenim gnojivima te korištenje najviše 170 kg N/ha iz stajskog gnoja. Zabranjena je primjena gnojiva na poplavljenom, snijegom pokrivenom i smrznutom tlu, na nagnutim terenima uz vodotoke, s nagibom većim od 10 % na udaljenosti manjoj od 10 m

od vanjskog ruba korita vodotoka.

Na površini od 1 ha potrebno je postaviti barem jednu nastambu za solitarne pčele.

Površina voćnjaka održava se ispašom ovaca, koza, goveda i peradi (maksimalno 1,0 UG/ha) ili košenjem biljnog pokrova najmanje jednom godišnje (uključujući i košnju ispod stabala), ali **ne kasnije od 1. listopada**.

Odumiruća stabla se nadomještaju sadnicama ugroženih izvornih i tradicijskih sorti koje su najbolje prilagođene ekstenzivnom načinu uzgoja voćaka kako bi se povećala bioraznolikost voćnjaka. Popis navedenih sorata nalazi u prilogu Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja.

Evidenciju koja se vodi na propisanom obrascu potrebno je **dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca tekuće godine**.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 450 EUR/ha.

Što su solitarne pčele?

Solitarne pčele lete pri nižim dnevnim temperaturama nego pčele medarice stoga zajedno s bumbarima imaju glavnu ulogu u oprašivanju pri lošim vremenskim prilikama. Nisu u kompeticiji s pčelama i bumbarima već se njihovim zajedničkim radom povećava broj zametnutih plodova u voćnjacima. Za gradnju nastamba ovih pčela najčešće se koriste cjevčice trske ili drvo s izbušenim rupama. Brojnost ovih pčela u prirodi ovisi o broju pogodnih staništa za zasnivanje gnijezda, jer ne žive u košnicama, ne roje se, nemaju maticu, niti radilice.

Nastamba za solitarne pčele (Izvor: <https://pixabay.com/>)

Nastamba za solitarne pčele (Izvor: <https://pixabay.com/>)

10.1.8.

ODRŽAVANJE EKSTENZIVNIH MASLINIKA (EM)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Ekstenzivni maslinici su u mediteranskom dijelu prepoznatljivi dio krajobraza, sa nepravilno zasađenim stablima na terasama ili okruženi suhozidima. Karakterizira ih široki razmak stabala, vrlo niska produktivnost i varijabilni prinos od jedne do druge godine, uz ograničenu mogućnost korištenja moderne mehanizacije. Nisu pogodni za modernu, ekonomski isplativiju proizvodnju maslinovog ulja te su mnogi ekstenzivni maslinici napušteni ili se pretvaraju u intenzivne maslinike.

Sa stanovišta bioraznolikosti imaju veliku prirodnu vrijednost budući da su značajno stanište za mnoge vrste ptica selica, pružajući im utočište i hranu. Praksa pretvaranja ekstenzivnih maslinika u intenzivne pogubna je za bioraznolikost i karakteristični krajobraz.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi u maslinicima ekstenzivnog tipa proizvodnje gdje je gustoća nasada od najmanje 25 do najviše 150 stabala po hektaru. U Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta vidljivo je da li je poljoprivredna parcela u ARKOD sustavu evidentirana kao ekstenzivni maslinik.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Kako bi se ekstenzivni maslinici očuvali i zaštitili od nestajanja te održali kao karakteristični element tradicionalnog mediteranskog krajobraza, potrebno je poticati održavanje ovih maslinika na način da se sprječava njihovo zarastanje i degradacija.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Kako bi se očuvala biološka raznolikost u masliniku, nije dozvoljena gnojidba mineralnim gnojivima već jedino primjena krutog stajskog gnoja ispod krune stabla. Iz istog se razloga mogu koristiti samo ona sredstva za zaštitu bilja koja su odobrena u ekološkoj proizvodnji.

Također se treba pridržavati minimalnih zahtjeva za pesticide i gnojiva.

Minimalni zahtjevi za pesticide podrazumijevaju vođenje evidencije o primijenjenim pesticidima, posjedovanje potvrde o završenoj izobrazbi za korištenje pesticida te skladištenje pesticida na siguran način.

Minimalni zahtjevi za gnojiva podrazumijevaju vođenje evidencije o primijenjenim gnojivima te se može koristiti najviše 170 kg N/ha iz stajskog gnoja. Zabranjena je primjena gnojiva na poplavljenom, snijegom pokrivenom i smrznutom tlu, na nagnutim terenima uz vodotoke, s nagibom većim od 10 % na udaljenosti manjoj od 10 m od vanjskog ruba korita vodotoka.

Površina maslinika se može održavati na nekoliko načina: mehaničkom obradom ili košnjom trave ili zadržavanjem svih tanjih grančica ispod krošnje nakon rezidbe ili ispašom (ovce ili koze, maksimalno 1,00 UG/ha).

Evidenciju koja se vodi na propisanom obrascu potrebno je **dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca tekuće godine.**

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 804 EUR/ha.

10.1.9.

OČUVANJE UGROŽENIH IZVORNIH I ZAŠTIĆENIH PASMINA DOMAĆIH ŽIVOTINJA (IZP)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Izvorne i zaštićene pasmine karakterizira jedinstveno genetsko naslijeđe stvarano stotinama godina. Suživot s čovjekom i prilagodba podneblju učinili su ih važnom sastavnicom genetskog i kulturološkog naslijeđa.

One pružaju sigurnost za održivu proizvodnju hrane u budućnosti, osobito imajući na umu sposobnost njihove prilagodbe na sve prisutnije klimatske promjene. Upravo zato izvorne i zaštićene pasmine predstavljaju temelj za stvaranje novih, poboljšanih značajki postojećih pasmina domaćih životinja.

Pogodne su za korištenje i održavanje pašnjačkih površina, uključivanje u programe ekološke proizvodnje i razvijanje prepoznatljivih tradicionalnih robnih marki. Sastavni su dio ekosustava o kojem ovise brojne druge biljne i životinjske vrste.

Prioritet je očuvati tradicijske, lokalnim uvjetima prilagođene životinjske vrste.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Očuvanje populacije ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, od kojih su neke kritično ugrožene te im prijeti odumiranje, moguće je kroz provedbu uzgojnih programa uz dostizanje postavljenih ciljeva.

Nestajanjem ovih pasmina smanjuje se biološka raznolikost u poljoprivredi, odnosno ukupna bioraznolikost ruralnog prostora.

Turopoljska svinja (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Zagorski puran (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Kako se određuje ugroženost pasmine?

Prag priznavanja statusa ugroženosti definiran je prema broju ženskih rasplodnih grla. Granični prag za priznavanje statusa ugroženosti je slijedeći broj ženskih rasplodnih grla:

- **Goveda** 7.500 ženskih rasplodnih grla
- **Svinje** 15.000 ženskih rasplodnih grla
- **Ovce** 10.000 ženskih rasplodnih grla
- **Koze** 10.000 ženskih rasplodnih grla
- **Perad** 25.000 ženskih rasplodnih kljunova
- **Kopitari** 5.000 ženskih rasplodnih grla

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Potpora je moguća samo ako se sudjeluje u provedbi uzgojnog programa kojeg provodi udruga uzgajivača, uzgojna organizacija i ovlaštena ustanova. Svake godine do 31. siječnja navedena tijela će dostaviti Agenciji za plaćanja potvrdu o sudjelovanju u provedbi uzgojnog programa. Potvrđnicu je potrebno imati na poljoprivrednom gospodarstvu za slučaj kontrole na terenu.

Životinje se moraju držati u skladu sa zoohigijenskim uvjetima držanja i korištenja domaćih životinja, odnosno moraju biti pod nadzorom, imati primjeren smještaj, dostupnost hrane i vode.

Svi kopitari trebaju imati izdan pravovaljani dokument – putovnicu i biti označeni u skladu s propisom o identifikaciji i registraciji kopitara. Kopitari koji su

rođeni do 31. prosinca 2009. godine ne podliježu odredbi o označavanju transponderom (mikročipom).

Potpora se može zatražiti za minimalno 0,15 uvjetnih grla **valjano rasplodnih životinja**.

Kokoš hrvatica (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Može li se smanjiti/nadomjestiti broj uvjetnih grla tijekom obveznog razdoblja?

Tijekom obveznog razdoblja potrebno je držati na gospodarstvu obvezni broj uvjetnih grla istih pasmina kako je utvrđeno u Odluci o ulasku u sustav potpore za IZP životinje.

Treba imati na umu da se podatak o broju životinja administrativno kontrolira 31. prosinca svake godine. Ako se utvrdi administrativnom kontrolom ili kontrolom na terenu manji broj od prijavljenog prilikom ulaska u

sustav potpore, korisnik podliježe sankcijama.

Međutim, sankcije se neće primijeniti u slučaju da je broj životinja **umanjen zbog prirodnih okolnosti, više sile i iznimnih okolnosti ili ako se zbog potrebe provođenja uzgojnog programa mora izlučiti pojedina životinja.**

Nadomještanje se obavlja u roku od 60 dana od događaja koji je doveo do nadomještanja.

Na što treba obratiti pozornost u slučaju izlučenja?

U slučaju smanjenja broja UG kojem je razlog izlučenje za potrebe provođenja uzgojnog programa što **mora potvrditi** udruga uzgajivača, uzgojna organizacija ili ovlaštena ustanova, životinje se **moraju nadomjestiti istom pasminom.**

Važno je naglasiti da je također **potrebno obavijestiti Agenciju za plaćanja** o izlučenju i nadomještanju životinje **u roku od 10 radnih dana** pisanim putem **na propisanom obrascu.** Istovremeno, osim obrasca potrebno je dostaviti i **potvrdu** da je izlučenje u skladu s potrebama uzgojnog programa uz navođenje pasmine i ID životinje, koju izdaje i ovjerava udruga uzgajivača, uzgojna organizacija ili ovlaštena ustanova.

Što su prirodne okolnosti i koje je dokumente potrebno dostaviti?

Prirodne okolnosti su:

- uginuće životinja zbog zaraznih bolesti, ako je posjednik postupio u skladu sa Zakonom o veterinarstvu („Narodne novine“, broj 82/2013 i 148/2013) i o tome postoji dokumentacija od strane veterinarskog inspektora - **službeni zapisnik**
- uginuće životinja zbog bolesti, do koje nije došlo zbog nedostatne i neprimjerene ishrane, loših uvjeta držanja te uskraćivanja veterinarsko zdravstvene zaštite - **službeni zapisnik**

- uginuće životinja zbog nesreće za koju korisnik ne može biti odgovoran - **službeni zapisnik**

Nastanak prirodnih okolnosti mora se evidentirati u propisanim registrima na gospodarstvu i prijaviti u JRDŽ te **u pisanom obliku na propisanom obrascu uz prilaganje odgovarajućih dokaza** obavijestiti Agenciju za plaćanja o smanjenju broja životinja uzrokovanih prirodnim okolnostima, u roku od 10 radnih dana od dana kada je smanjenje utvrđeno.

Istarsko govredo (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Što je viša sila i iznimne okolnosti?

Viša sila ili iznimne okolnosti predstavljaju vanjske nepovoljne utjecaje koje nije bilo moguće predvidjeti, spriječiti niti ukloniti. Nastanak više sile ili iznimnih okolnosti mora se **u pisanom obliku na propisanom obrascu uz prilaganje odgovarajućih dokaza prijaviti** Agenciji za plaćanja **u roku od 15 dana** od trenutka kada se to može učiniti.

Što viša sila i (iznimne okolnosti) uključuje i koje je dokumente potrebno dostaviti?

Za dokazivanje pojedinih slučajeva više sile potrebni su slijedeći dokumenti:

- smrt korisnika (nositelja, odgovorne osobe i člana

- poljoprivrednog gospodarstva) - smrti list ili smrtovnica
- dugoročna profesionalna nesposobnost korisnika (nositelja, odgovorne osobe) - potvrda liječnika
  - ozbiljna prirodna katastrofa - ovjereni Obrazac za prijavu štete od elementarnih nepogoda
  - slučajno uništenje stočne nastambe na poljoprivrednom gospodarstvu - zapisnik tijela državne uprave nadležnog za inspekcijske poslove iz područja veterinarstva i poljoprivrede
  - izlučenje životinja koje su prouzročile divlje životinje - zapisnik tijela državne uprave nadležnog za inspekcijske poslove iz područja veterinarstva i šumarstva odnosno lovstva
  - epizootske bolesti koje utječu na dio ili svu stoku - potvrda veterinarara ili inspekcije
  - promjena opsega proizvodnje koja se nije mogla predvidjeti na dan podnošenja jedinstvenog zahtjeva - službeni dokument iz kojeg je vidljiva promjena
  - izvlaštenje cijelog ili velikog dijela poljoprivrednog gospodarstva ako se to izvlaštenje nije moglo predvidjeti na dan podnošenja jedinstvenog zahtjeva - službeni dokument

O prijavljenim slučajevima više sile ili iznimnih okolnosti odlučuje Povjerenstvo za višu silu i iznimne okolnosti u Agenciji za plaćanja.

Može li se povećati broj ili napraviti prijenos IZP životinje s jednog korisnika na drugog tijekom obveznog razdoblja?

U slučaju povećanja IZP broja (npr. u Odluci se navodi 10 UG, a korisnik želi povećati za još 2 UG), Agencija za plaćanja donosi novu Odluku kojom se utvrđuje obvezno razdoblje za novo prijavljene životinje. Prijenos IZP životinje s jednog korisnika na drugog koji bi

preuzeo i nastavio obveze, čime bi prvi korisnik izbjegao sankcioniranje zbog smanjenja obveznog broja UG, u skladu s trenutno važećom Uredbom (EU) 1305/2013 nije moguće.

Kako se računa broj uvjetnih grla (UG)?

Za preračunavanje broja komada životinja ugroženih i zaštićenih pasmina u uvjetna grla koristimo slijedeće koeficijente.

DOMAĆA ŽIVOTINJA	1 UG
1. Bikovi, krave i ostala goveda starija od 24 mjeseca te kopitari stariji od šest mjeseci	1,0
2. Goveda starosti od 6 do 24 mjeseca	0,6
3. Goveda starosti do 6 mjeseci	0,4
4. Ovce i koze	0,15
5. Rasplodne krmače > 50 kg	0,5
6. Ostale svinje	0,3
7. Kokoši nesilice	0,014
8. Ostala perad	0,03

Množimo li broj životinja sa pripadajućim koeficijentom, možemo izračunati da na primjer 10 ovaca predstavlja 1,5 UG, 7 rasplodnih krmača predstavlja 3,5 UG, 20 kokoši nesilica predstavlja 0,28 UG.

Isto tako možemo izračunati koliko je potrebno životinja da bi predstavljale 1 UG, samo što u tom slučaju dijelimo broj 1 sa koeficijentom.

DOMAĆA ŽIVOTINJA	1 UG
1. Bikovi, krave i ostala goveda starija od 24 mjeseca te kopitari stariji od šest mjeseci	1
2. Goveda starosti od 6 do 24 mjeseca	1,7
3. Goveda starosti do 6 mjeseci	2,5
4. Ovce i koze	6,7
5. Rasplodne krmače > 50 kg	2
6. Ostale svinje	3,3
7. Kokoši nesilice	71,4
8. Ostala perad	33,3

U praksi kažemo da približno 7 ovaca ili koza ili 3 svinje ili 71 kokoš nesilica čine 1 UG.

Za što mi se isplaćuje potpora?

Potpota predstavlja naknadu korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat držanja i uzgoja ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

Paška ovca (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Hrvatska šarena koza (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Slavonsko-srijemski podolac (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

Koja je visina potpore?

Goveda		Svinje	
Buša	397,33 EUR/UG;	Crna slavonska svinja	267,69 EUR/UG;
Istarsko govedo	445,08 EUR/UG;	Turopoljska svinja	289,03 EUR/UG;
Slavonsko srijemski podolac	430,14 EUR/UG.	Banijska šara svinja	269,34 EUR/UG.
Ovce		Koze	
Istarska ovca	170,15 EUR/UG;	Hrvatska šarena koza	228,66 EUR/UG;
Creska ovca	233,06 EUR/UG;	Hrvatska bijela koza	216,62 EUR/UG;
Krčka ovca	228,85 EUR/UG;	Istarska koza	212,58 EUR/UG.
Paška ovca	219,51 EUR/UG;		
Dubrovačka ruda	264,25 EUR/UG.		
Lička pramenka	250,43 EUR/UG;		
Dalmatinska pramenka	224,71 EUR/UG;		
Cigaja	209,16 EUR/UG;		
Rapska ovca	258,02 EUR/UG.		
Konji		Magarci	
Hrvatski hladnokrvnjak	396,32 EUR/UG;	Istarski magarac	304,97 EUR/UG;
Hrvatski posavac	404,98 EUR/UG;	Primorsko-dinarski magarac	230,95 EUR/UG;
Međimurski konj	502,04 EUR/UG;	Sjeverno-jadranski magarac	275,97 EUR/UG.
Lipicanac	387,11 EUR/UG.		
Perad			
Zagorski puran	371,11 EUR/UG;		
Kokoš hrvatica	370,76 EUR/UG.		

10.1.10. ODRŽAVANJE SUHOZIDA (OS)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Suhozidi su dio bogatog kulturnog nasljeđa Republike Hrvatske i prepoznatljivo obilježje krajobraza, ponajviše u priobalju i na otocima. Tradicionalni suhozidi su izgrađeni korištenjem jedinstvene tehnike polaganja kamena bez žbuke i cementa što je omogućilo da se u potpunosti uklope u okolni krajolik.

Premda su prvenstveno podizani kako bi služili kao granica između poljoprivrednih parcela, odnosno kako bi se stjenovito tlo očistilo i pripremlilo za poljoprivrednu proizvodnju, istovremeno ograničavajući kretanje stoke, suhozidi su mnogo više od toga. Zahvaljujući specifičnoj mikroklimi suhozidi pružaju uvjete za opstanak raznim, osobito termofilnim vrstama formirajući tako brojna staništa.

Površine suhozida prekrivaju mahovine i lišajevi dok u pukotinama zidova rastu specifične biljne zajednice divlje flore; istovremeno su važna staništa za kukce, gmazove i vodozemce te neke vrste ptica. Zbog svoje linearne strukture suhozidi su značajno obilježje ekološke mreže u poljoprivrednom krajobrazu te služe kao koridori kroz koje se kreću različite životinjske vrste.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na parceli na kojoj su u ARKOD sustavu evidentirani **vanjski suhozidi** minimalne dužine 30 metara. S obzirom da je suhozid prihvatljivi dio poljoprivredne parcele u ARKOD sustavu mora zadovoljavati ove uvjete:

- najmanje širine 0,5 m
- maksimalne širine 2 m unutar parcele tj. na granici parcele 4 m
- najmanje visine 0,2 m
- maksimalne visine 3 m

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Nestanak tradicijskih suhozida ne znači samo gubitak kulturnog naslijeđa, već predstavlja i gubitak bioraznolikosti budući da nestaju staništa za specifične biljne i životinjske vrste.

Ovom operacijom sprječava se zarastanje suhozida neželjenom vegetacijom, a tijelo suhozida se obnavlja koristeći tradicionalne materijale i način izrade. Kroz ove aktivnosti štite se različite biljne i životinjske vrste, doprinosi očuvanju bioraznolikosti i očuvanju tradicionalnog krajobraza.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Osnovni je uvjet da je ARKOD parcela na kojoj su registrirani **vanjski suhozidi ukupne minimalne dužine 30 metara**.

Potrebno je kontrolirati tijelo suhozida minimalno dva puta godišnje, najkasnije do 1. listopada tekuće godine. Održavanje suhozida provodi se koristeći tradicionalne materijale isključivo od okolnoga kamena i način izrade, bez korištenja veziva prilikom slaganja kamena. Odlaganje granja na vrhu suhozida je prihvatljivo kao i zaštitna žica koja mora biti postavljena tako da ne narušava prirodnu strukturu suhozida.

Vegetacija koja prorasta tijelo suhozida mora se uklanjati ručno, bez primjene herbicida.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 0,74 EUR/m.

10.1.11.

ODRŽAVANJE ŽIVICA (OZ)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Živice pridonose očuvanju i povećanju bioraznolikosti u monotonim poljoprivrednim krajobrazima u kojima prevladavaju oranice sa svega nekoliko kultura. Istovremeno značajno doprinose i krajobraznoj raznolikosti, odlična su zaštita od vjetra, smanjuju eroziju tla te sprječavaju u određenoj mjeri zagađenje vodenih tijela gnojivima i pesticidima.

Tijekom cijele godine pružaju bogat izvor hrane za divlje vrste osobito kukce, ptice i male sisavce. Za vrijeme cvatnje, živice osiguravaju nektar i pelud za kukce doprinoseći na taj način boljem oprašivanju usjeva. Osiguravaju mjesto za gniježđenje velikog broja ptičjih vrsta, pri čemu najbolju zaštitu pticama pružaju trnovite vrste grmlja, poput gloga. Podnožje živice pruža dobar zaklon za male sisavce, miševe, ježeve, a neke živice i za jazavce i lisice.

Najbolje živice sastoje se od više vrsta grmlja i drveća i prizemnog sloja koji je obrastao bogatom korovskom florom. Najprikladnije vrste za živicu su autohtono ili udomaćeno bjelogorično grmlje i drveće (glog, drijenak, šipak, bazga).

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na parceli na kojoj je u ARKOD sustavu evidentirana živica minimalne dužine 60 m, a maksimalne širine 2 m. S obzirom da je živica prihvatljivi dio ARKOD parcele mora imati očuvanu strukturu tj. ukupna dužina praznih mjesta ne smije biti veća od 10% ukupne dužine živice.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Usljed intenzifikacije poljoprivrede posljednjih desetljeća došlo je do krčenja živica čime se smanjila bioraznolikost kao i tradicijski izgled područja. Nasuprot tome, napuštanje poljoprivredne proizvodnje u nekim područjima rezultiralo je neodržavanjem živica koje su prerasle u šikare i šumarke. Ovom operacijom se doprinosi zaštiti divljih vrsta, očuvanju bioraznolikosti i tradicionalne mozaičke strukture krajobraza u ravničarskim i brdskim područjima Hrvatske.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Potrebno je kontrolirati izgled i stanje živice minimalno jednom godišnje, najkasnije do 1. listopada tekuće godine. Oblik živice se održava orezivanjem jednom u dvije godine, s tim da orezivanje živice nije dozvoljeno u periodu od 1. ožujka do 31. kolovoza. Dijelove živice koji nedostaju treba nadosaditi autohtonim ili udomaćenim vrstama grmlja i drveća. Popis navedenih vrsta grmlja i drveća nalazi u prilogu Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Površine uz rub živice do širine najmanje jednog metra moraju biti prekrivene prirodnom vegetacijom. Na tim površinama zabranjena je uporaba sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 0,36 EUR/m.

10.1.12.

KORIŠTENJE FEROMONSKIH, VIZUALNIH I HRANIDBENIH KLOPKI (KFK)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Korištenjem feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki u praćenju štetnika znatno se smanjuje broj tretiranja insekticidima i povećava učinkovitost insekticida.

Pojava štetnika vezana je za klimatske uvjete pojedinog lokaliteta i često je u skladu s fenofazama (razvojnim stadijima) biljke domaćina. Nemoguće je smanjiti broj tretiranja insekticidima, radi manjeg onečišćenja okoliša, bez praćenja broja štetnika i procjene rasta populacije.

Najveća prednost korištenja ove operacije je smanjenje onečišćenja okoliša insekticidima što direktno utječe na povećanje biološke raznolikosti trajnog nasada.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao trajni nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci).

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Praćenjem štetnika pomoću feromonskih i vizualnih klopki te suzbijanjem štetnika u optimalnom roku smanjuje se broj tretiranja insekticidima i do 30 %, a time se smanjuje „pritisak“ ostataka kemijskih sredstava na tlo i podzemne vode.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Potrebno je postavljati feromonske, vizualne ili hranidbene klopke za:

- Trešnjinu muhu (*Rhagoletis cerasi*) najkasnije do 15. travnja, klopke moraju ostati na površini najmanje do 30. lipnja
- Šljivine osice (*Hoplocampa sp.*) najkasnije do 1. travnja, klopke moraju ostati na površini najmanje do 31. svibnja
- Orahovu muhu (*Rhagoletis completa*) najkasnije do 30. lipnja, klopke moraju ostati na površini najmanje do 31. kolovoza
- Maslininu muhu (*Bactrocera oleae*) najkasnije do 1. lipnja, klopke moraju ostati na površini najmanje do 31. listopada
- za ostale štetnike najkasnije do 15. travnja, a klopke moraju ostati na površini najmanje do 15. rujna

Broj klopki koje je potrebno postaviti u svrhu praćenja štetnika u višegodišnjim nasadima naveden je u uputama proizvođača. U slučaju kada broj klopki za praćenje štetnika u uputama proizvođača nije naveden potrebno je postupiti u skladu s tablicom:

Veličina proizvodne površine (ARKOD parcele)	Broj feromonskih klopki	Broj vizualnih klopki	Broj hranidbenih klopki
do uključivo 2 ha	1	2	2
više od 2 do uključivo 5 ha	2	4	4
više od 5 do uključivo 10 ha	3	6	6
više od 10 do uključivo 50 ha	4	8	8
više od 50 do uključivo 100 ha	10	15	15
više od 100 ha	20	40	40

Potrebno je pregledavati klopke dva puta tjedno prema propisanim rokovima te ih skladištiti i čuvati na propisan način do kraja tekuće godine.

Račune o kupnji feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki i mamaca te upute proizvođača potrebno je čuvati i obavezno **dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja**.

Neispunjavanje ove obveze ima za posljedicu odbijanje zahtjeva za potporu.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 293,00 EUR/ha.

10.1.13.

METODA KONFUZIJE ŠTETNIKA U VIŠEGODIŠNJIM NASADIMA (MKŠ)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Česta uporaba insekticida uobičajena je praksa u intenzivnoj proizvodnji u višegodišnjim nasadima.

Korištenjem insekticida u dužem vremenskom razdoblju insekticid postaje nedjelotvoran tj. javlja se pojava rezistentnosti. Kako bi se riješio ovaj problem kao i problem onečišćenja okoliša uvedena je operacija MKŠ koja nudi drugačiji pristup u suzbijanju štetnika kroz korištenje feromona.

Feromoni su sintetičke kemikalije koji djeluju isto kao prirodni feromoni koje oslobađaju ženke štetnika tijekom sezone parenja.

Koriste se u svrhu poremećaja reproduktivnog ciklusa štetnika, specifični su za vrstu, selektivni su, nisu štetni za druge organizme te su netoksični. Također, uporaba feromona u višegodišnjim nasadima rezultira dezorijentacijom i zbunjivanjem ciljane populacije štetnika.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao višegodišnji nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci).

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Cilj ove operacije je ublažiti negativne učinke poljoprivrede na okoliš, povećati bioraznošću, smanjiti uporabu kemijskih sredstava, kao i

zaštititi populaciju korisnih prirodnih predatora. Kao što je već navedeno primjenom metode konfuzije, u višegodišnjim nasadima može se poremetiti reproduktivni ciklus štetnika te odgoditi ili čak potpuno spriječiti parenje što rezultira smanjenjem slijedeće populacije štetnika.

Kao posljedica toga nastaju manja oštećenja u trajnim nasadima. Npr. jabuka se obavezno tretira osam puta insekticidima protiv jabučnog savijača (*Cydia pomonella* L.), dok se primjenom feromona smanjuje broj tretiranja jabučnog savijača u proizvodnji jabuke do 50 %

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Feromonske dispنزere treba postaviti u gornju trećinu krošnje/trsa/grma najkasnije do 1. svibnja tekuće godine. Stare dispنزere iz prijašnje sezone treba odstraniti najkasnije do postavljanja novih dispنزera. Također, potrebno je voditi evidenciju o postavljenim dispنزerima.

Račune o kupnji dispنزera i upute proizvođača obvezni ste **dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja**.

Neispunjavanje ove obveze ima za posljedicu odbijanje zahtjeva za potporu.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 359,73 EUR/ha.

10.1.14.

POBOLJŠANO ODRŽAVANJE MEĐUREDNOG PROSTORA
U VIŠEGODIŠNJIH NASADIMA (POMP)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Intenzivna poljoprivredna proizvodnja negativno utječe na sadržaj organske tvari u tlu.

Sjetva određenih smjesa trava koje mogu podnijeti pritisak poljoprivredne mehanizacije trebala bi omogućiti održavanje povoljne strukture tla i zadržavanje međurednog prostora u višegodišnjim nasadima prekrivenog vegetacijom.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao višegodišnji nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci) s nagibom terena **do 9 %**.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Zadržavanje međurednog prostora prekrivenog vegetacijom pozitivno utječe na smanjuje emisije stakleničkih plinova i potiče očuvanje i sekvestraciju ugljika.

Osim toga, travnati pokrov pridonosi povećanju organske tvari u tlu, sprječava eroziju te smanjuje ispiranje hranjivih tvari iz tla.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Međuredni prostor višegodišnjeg nasada treba zasijati nekom, Pravilnikom propisanom travnom smjesom. Zasijana površina mora ostati zatravnjena tijekom obveznog razdoblja te ju je potrebno održavati košnjom ili malčiranjem najmanje 4 puta godišnje.

Popis travnih smjesa nalazi se u Prilogu 4. Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 239,87 EUR/ha.

Primjereno zatravnjen višegodišnji nasad (foto: dipl. ing. agr. Nikola Blažon)

10.1.15. PRIMJENA EKOLOŠKIH GNOJIVA U VIŠEGODIŠNIM NASADIMA (PEG)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Ekološki preparati u poljoprivrednoj proizvodnji su pripravci koji nemaju štetni učinak na čovjeka, okoliš i korisne organizme. U ekološkom uzgoju višegodišnjih nasada dopuštena je upotreba isključivo ekoloških (organskih) gnojiva dok je zabranjena upotreba sintetičkih, lako topivih mineralnih gnojiva.

Rastući interes potrošača za zdravom, ekološkom hranom, ali i rastući interes proizvođača, ukazuje na potrebu za ovom operacijom.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao višegodišnji nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci).

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Cilj uporabe ekoloških gnojiva je da sadržaj i količinu hranjiva u tlu i u biljci održavamo u optimalnim vrijednostima, čime potičemo bolji vegetativni i generativni razvoj biljaka i kvalitetu plodova. Upotreba ekoloških gnojiva u gnojidbi višegodišnjih nasada smanjuje negativne učinke poljoprivrede na okoliš, povećava bioraznolikost te doprinosi proizvodnji kvalitetnog i ispravnog proizvoda.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Potrebno je obaviti analizu tla i izraditi i provoditi petogodišnji plan gnojidbe.

Plan gnojidbe treba biti izrađen u trenutku ulaska u sustav potpore.

Dozvoljeno je korištenje samo onih gnojiva i poboljšivača tla kako je propisano člankom 24. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848, navedenih u Prilogu II Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165.

Minimalni zahtjevi za gnojiva podrazumijevaju vođenje evidencije o primjenjenim gnojivima te korištenje najviše 170 kg N/ha iz stajskog gnojiva.

Zabranjena je primjena mineralnih gnojiva.

Analizu tla i petogodišnji plan gnojidbe korisnik je dužan dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja.

U slučaju ako korisnik kojemu obvezno razdoblje za obvezne površine završava 2021., a 2022. godine nastavlja s provedbom ove operacije plan gnojidbe za 2022. godinu treba biti usklađen sa prethodnim petogodišnjim planom gnojidbe.

Neispunjavanje ove obveze ima za posljedicu odbijanje zahtjeva za potporu.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 563,23 EUR/ha.

10.1.16.

MEHANIČKO UNIŠTAVANJE KOROVA UNUTAR REDOVA VIŠEGODIŠNJIH NASADA (MUK)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

U intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji, suzbijanje korova unutar redova u višegodišnjim nasadima obično se provodi primjenom herbicida.

Mehaničko uništavanje korova kroz uporabu posebne opreme za smanjenje ili uklanjanje korova unutar redova značajno pridonosi zaštiti okoliša i korisno je za tlo, biljke i bioraznolikost.

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao višegodišnji nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci).

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Osim samog mehaničkog uklanjanja korova, prozračivanjem tla sprječava se pojava pokorice i erozije uslijed obilnijih količina oborina te se povećava porozitet tla.

Ovom operacijom omogućena je puno intenzivnija izmjena plinova, povećano je površinsko upijanje i protjecanje vode u vertikalnom smjeru (descendentno).

Smanjuje se kapacitet tla za toplinu, čime je omogućeno brže zagrijavanje tla, ranije se postižu aktivne temperature (5 – 10oC) potrebne za početak vegetacije i pojedinih fenofaza.

Površina tla zadržava funkciju zaštitnog sloja, smanjuje se kapilarnost. Sprječava se gubitak vode iz dubljih

Mehaničko suzbijanje korova obradom tla u zaštitnom prostoru

Suzbijanje korova primjenom malčera

slojeva tla uslijed evaporacije površine i transpiracije preko lista trava.

Kojih se poljoprivredno okolišnih obveza moram pridržavati?

Korove unutar redova u „zaštićenom prostoru“ (dio prostora koji se nalazi između debla, čokota i armature) potrebno je suzbijati mehanički odgovarajućom poljoprivrednom mehanizacijom i opremom.

Korisnik mora imati odgovarajuću poljoprivrednu mehanizaciju i opremu za mehaničko uklanjanje korova unutar redova ili može koristiti uslugu mehaničkog uklanjanja korova vanjskog izvođača radova, što treba potkrijepiti računima.

U ovoj operaciji zabranjeno je koristiti herbicide.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je 373,33 EUR/ha.

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

10.1.17.

POTICANJE UPORABE STAJSKOG GNOJA NA ORANIČNIM POVRŠINAMA (PUS)

Zbog čega provodimo ovu operaciju?

Stajski gnoj u ishrani biljaka ima dvojaku vrijednost. Prije svega, stajski gnoj tlo opskrbljuje neophodnim hranjivim tvarima te popravljiva fizičke, kemijske i biološke osobine tla. Uslijed smanjenja broja stoke na području Republike Hrvatske činjenica je da se dugi niz godina na poljoprivrednim površinama vrlo rijetko ili nikako ne koristi stajski gnoj. Poljoprivredna gospodarstva koja se bave stočarskom proizvodnjom primjenjuju stajski gnoj uglavnom na vlastitim poljoprivrednim površinama koje su u blizini farme. Na poljoprivrednim površinama udaljenima od farmi rijetko se ili nikako ne primjenjuje stajski gnoj pa su te površine podložne degradaciji uslijed smanjenja sadržaja organske tvari.

Na kojim površinama se može provoditi ova ?

Operacija se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao oranice, a mogu biti i površine pod travom, travolikom pašom i djetelinom. Za potporu nisu prihvatljive površine trajnih travnjaka, trajnih nasada, plastenici, staklenici, kao i zemljište na ugaru te zemljište na kome se uzgaja cvijeće i ukrasno bilje.

Zahtjev za potporu korisnik može podnijeti i za dio ARKOD parcele (vrsta uporabe oranica) unosom geoprostornih podataka o korištenju dijela parcele putem Agroneta.

Ovu operaciju nije trenutno moguće kombinirati s drugim operacijama iz M10 i podmjerama iz M11.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Primjenom stajskog gnoja izravno se smanjuje korištenje mineralnih gnojiva što doprinosi smanjenju emisije stakleničkih plinova, uz povećanje organske tvari i humusa u tlu. Istodobno se smanjuje onečišćenje prirodnih resursa tla i vode.

Kojih se obveza moram pridržavati?

Prilikom ulaska u sustav potpore potrebno je:

1. napraviti **analizu tla** (analizu tla korisnik dostavlja na uvid samo prve godine prilikom ulaska u sustav potpore, račun obavljene analize tla ne smije biti stariji od 3 godine. Priznaju se računi iz 2020., 2021. i 2022. godine).
2. napraviti **analizu stajskog gnoja** koji će se primjenjivati na određenoj parceli (analizu stajskog gnojiva potrebno je dostaviti na uvid svake godine, odnosno prije svake primjene gnojiva na površine, račun od napravljene analize stajskog gnoja ne smije biti stariji od 1.1.2022., u slučaju kupnje stajskog gnoja račun ili otkupni blok mora biti iz godine podnošenja zahtjeva za potporu)
3. u skladu s rezultatom ovih dviju analiza korisnik ima obvezu izraditi i provoditi **petogodišnji plan gnojidbe**. Prema potrebi petogodišnji plan gnojidbe može se ažurirati, a isto mora biti vidljivo na obrascu evidencije, (petogodišnji plan gnojidbe nije potrebno ovjeriti kod Savjetodavne službe ili poljoprivrednog/agronomskog fakulteta)

4. Preslike petogodišnjeg plana gnojidbe, analize tla i analize stajskog gnoja zajedno sa računima korisnik dostavlja na uvid podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 15. prosinca 2022. godine.
5. Obavezno je korištenje stajskog gnoja (kruti ili tekući) na oranici u količini koja odgovara primjeni dušika iz stajskog gnoja od najmanje 70 kg N/ha do najviše 170 kg N/ha

Vrsta stajskog gnoja	Minimalna količina stajskog gnoja	Maksimalna količina stajskog gnoja
	t/ha	t/ha
Goveđi	14	34
Od kopitara	11,5	28
Ovčji i kozji	9	21
Svinjski	11,5	28
Kokošji	4,5	11
Brojlerski	2	5,5
Goveđa gnojovka	17 m ³ /ha	42 m ³ /ha
Svinjska gnojovka	14 m ³ /ha	34 m ³ /ha

Dozvoljene količine stajskog gnoja za operaciju 10.1.17. PUS

Iznimno, količina stajskog gnoja prema graničnim vrijednostima može biti veća od gore navedenih u tablici ako su kemijskom analizom stajskog gnoja dobivene vrijednosti dušika, fosfora i kalija niže od vrijednosti prikazanih u tablici ispod.

Vrsta stajskog gnoja	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	Granične vrijednosti primjene dušika (N) (kg/ha)	Najveća dozvoljena količina stajskog gnoja prema graničnim vrijednostima (t/ha)	Sadržana količina hranjiva (kg)		
	(%)	(%)	(%)			N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Goveđi	0,5	0,3	0,5	170	34	170	102	170
Od kopitara	0,6	0,3	0,6	170	28	170	85	170
Ovčji i kozji	0,8	0,5	0,8	170	21	170	106	170
Svinjski	0,6	0,5	0,4	170	28	170	142	113
Kokošji	1,5	1,3	0,5	170	11	170	147	57
Od brojlera	3,0	3,0	2,0	170	5,5	170	170	110
Goveđa gnojovka	0,4	0,2	0,5	170	42 m ³ /ha	170	85	210
Svinjska gnojovka	0,5	0,4	0,3	170	34 m ³ /ha	170	136	102

Najveća dozvoljena količina primjene stajskog gnoja na poljoprivrednoj površini

Kako primijeniti stajski gnoj?

Stajski gnoj se primjenjuje na istu ARKOD parcelu svake godine u sklopu proljetne ili jesenske gnojidbe na način da se jednakomjerno rasporedi po površini tla te što prije unese u tlo. Ako korisnik za gnojidbu primjenjuje gnojovku potrebno ju je prije primjene promiješati. Nije dozvoljeno korištenje peletiranog stajskog gnoja ili digestata, niti prerađeno stajsko gnojivo iz bioplinskog postrojenja.

U sklopu ove operacije korisniku nije zabranjeno korištenje mineralnih gnojiva i sredstva za zaštitu bilja.

U cilju smanjivanja gubitaka dušika ispiranjem i isparavanjem, u skladu s dobrom poljoprivrednom praksom, nije dozvoljeno:

1. gnojenje gnojnicom i gnojovkom na svim poljoprivrednim površinama bez obzira na pokrov u razdoblju od 15. prosinca do 15. ožujka
2. gnojenje gnojnicom i gnojovkom raspodjelom po površini bez unošenja u tlo na svim poljoprivrednim površinama u razdoblju od 1. svibnja do 1. rujna.
3. primijeniti stajsko gnojivo:
  - na tlu zasićenom vodom
  - na tlu prekrivenom snježnim prekrivačem
  - na zamrznutom tlu
  - na poplavljenom tlu
  - na nepoljoprivrednim zemljištima
  - na 20 m udaljenosti od vanjskog ruba korita jezera ili druge stajaće vode
  - na 3 m udaljenosti od vanjskog ruba korita vodotoka širine korita 5 metara ili više
  - na nagnutim terenima uz vodotokove, s nagibom većim od 10% na udaljenosti manjoj od 10 m od vanjskog ruba korita vodotoka

- pomiješanog s otpadnim muljem
- podrijetlom s poljoprivrednih gospodarstava na kojima su utvrđene bolesti s uzročnicima otpornim na uvjete u gnojišnoj jami.

Primjena stajskog gnoja za poljoprivredna gospodarstva s poljoprivrednim površinama i/ili objektima unutar područja proglašanih ranjivim područjima prema Odluci o određivanju ranjivih područja u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, broj 130/12) treba biti u skladu s propisima iz III. Akcijskog program zaštite voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima poljoprivrednog podrijetla („Narodne novine“, broj 73/2021).

Ako korisnik nema dovoljne količine stajskog gnoja ili proizvodnju vlastitog stajskog gnoja dužan je do 15. prosinca 2022. godine Agenciji za plaćanja dostaviti presliku računa ili otkupnog bloka o kupljenom stajskom gnoju iz kojeg je vidljiva:

- količina kupljenog stajskog gnoja po vrstama stajskog gnoja
- MIBPG i naziv poljoprivrednika od kojeg je kupljen stajski gnoj

Gdje i kako provesti analizu tla?

Prilikom ulaska u sustav potpore potrebno je napraviti analizu tla. Uzorci tla za analizu tla uzimaju se nakon žetve. Uzorak tla mora se uzeti sa svake prijavljene ARKOD parcele. Iznimno, za svakih 10 ARKOD parcela koje imaju površinu manju od 1 ha korisnik provodi analizu samo za najveću ARKOD parcelu.

Pravilnikom o metodologiji za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta („Narodne novine“, broj 47/2019, članak 29.) propisan je način uzimanja uzoraka tla:

- ako je površina ujednačena jedan prosječan uzorak tla predstavlja površinu do deset hektara (ako je ista ARKOD parcela)
- prosječan uzorak sastoji se od 20 – 25 pojedinačnih uzoraka tla, uzorci se uzimaju ravnomjerno po ARKOD parceli, zatim se pojedinačni uzorci dobro izmiješaju te se dobiva prosječni uzorak, težine oko 1,5 kilograma
- za svaku varijaciju, odnosno drugi tip tla, razliku u nadmorskoj visini parcele, depresije uzima se poseban uzorak tla

Korisnik dostavlja uzorak jednom od referentnih i ovlaštenih laboratorija za tlo.

Popis nekih laboratorija za tlo - referentni i ovlašteni laboratoriji za tlo (podebljani) i agropedoloških laboratorija

Red. broj	Naziv institucije	Adresa	Kontakt	Radno vrijeme i okvirna cijena
1.	Agronomski fakultet u Zagrebu, Zavod za ishranu bilja	Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb (VI paviljon, II kat)	01 2393 884 vjurkic@agr.hr	ponedjeljak- petak 9-14 sati
2.	Euroinspekt Croatiakontrola d.o.o.	Karlovačka cesta 4L, 10000 Zagreb	01 4817 215 info@croatiakontrola.hr	ponedjeljak- petak 8-15 sati
3.	Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Centralni laboratorij Zavoda za agroekologiju i zaštitu okoliša	Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek (prizemlje, soba 310)	031 554 984 091 224 20 42 darko.kerovec@fazos.hr	ponedjeljak- petak 8-15,30 sati
4.	HAPIH, Centar za tlo	Vinkovačka cesta 63C, 31000 Osijek	031 275 180 ct@hapih.hr	ponedjeljak- petak 7:30 do 14:30 sati
5.	Inspecto d.o.o. Osijek	Vukovarska cesta 239B, 31000 Osijek	031 228 617 inspecto@inspecto.hr	ponedjeljak- petak 7-15 sati
6.	Labosan d.o.o. Laboratorij Virovitica	Matije Gupca 254, 33000 Virovitica	033 840 191 virovitica@labosan.hr natasa.hokal@labosan.hr	ponedjeljak- petak 7-15 sati
	Laboratorij Zagreb	Slavonska avenija 26/1, 10000 Zagreb	01 4981 981, info@labosan.hr	ponedjeljak- petak 8-14 sati
	Laboratorij Split	Stinice 59, 21000 Split	021-549-658, split@labosan.hr	ponedjeljak- petak 7-15 sati
7.	Visoko gospodarsko učilište Križevci	Ul. Milislava Demerca 1, 48260, Križevci Agrokemijski laboratorij, Prizemlje, Zgrada C, Milislava Demerca 10, Križevci	048 279 963 ikvaternjak@vguk.hr	
8.	Prirodoslovna škola Karlovac	Stjepana Mihalića 43, Karlovac	Analiza tla: 047 636 688 ana.miksic@skole.hr	

9.	Srednja škola Matije Antuna Reljkovića Slavonski Brod	I.Cankara 76, 35000 Slavonski Brod	035/255-697	
10.	Srednja škola Bedekovčina, Pedološki laboratorij	Gajeva 1, Bedekovčina	099 382 9359 e-mail: pedoloski.lab@gmail.com	
11.	Kutjevo d.d.	Laboratorij Požega, Industrijska 18, Požega Laboratorij Kutjevo Kralja Tomislava 1, Kutjevo	034-273-632, 099-359- 3005	
12.	AGRO Laboratorij za analizu tla	Ivana Nepomuka Jemeršića 37D, 43290 Grubišno Polje	Tel. 043 247 727 E-mail laboratorij@ra- agro.hr	
13.	Zavod za mediteranske kulture Dubrovnik	M.Maroice 4, Dubrovnik		
14.	Sveučilište u Zadru, Enološko- pedološki laboratorij	Ulica bana Josipa Jelačića 26, Zadar		
15.	Institut za poljoprivredu i turizam Poreč	Karla Huguesa 8 Poreč	052-408-300	
16.	Institut za jadranske kulture i melioraciju krša Split	Put Duilova 11, Split		

Rezultati provedene analize tla moraju sadržavati minimalne podatke:

- osnovne agrokemijske analize tla - reakcija tla (pH KCl i H₂O)
  - sadržaj humusa
  - sadržaj fiziološki aktivnih hranjiva P₂O₅ i K₂O
  - hidrolitska kiselost ili sadržaj ukupnih karbonata
  - sadržaj skeleta (kod skeletnih tala)
- mehanički sastav tla, laboratorijska analiza ili procjena
- na rezultatima analize tla mora biti jasno naveden ARKOD ID parcele sa koje je uzet uzorak.

Iako nije propisano tko izrađuje petogodišnji plan gnojidbe preporuka je da petogodišnji plan gnojidbe izradi laboratorij koji je napravio i kemijsku analizu tla.

Gdje i kako napraviti analizu stajskog gnoja?

Analizu stajskog gnoja potrebno je napraviti svake godine, odnosno dva puta godišnje ako su parcele unutar ranjivih područja, a prije primjene stajskog gnoja na poljoprivredne površine.

Analizu stajskog gnoja potrebno je napraviti za svaku vrstu i za svaku novokupljenu količinu gnoja.

Rezultati provedene analize stajskog gnoja moraju sadržavati minimalne podatke:

- sadržaj suhe tvari,
- sadržaj organske tvari,
- reakcija (pH),
- sadržaj hranjiva (ukupni dušik, fosfor i kalij)

Neki od laboratorija za analizu stajskog gnoja

Red. broj	Naziv institucije	Adresa	Kontakt	Radno vrijeme i okvirna cijena
1.	Agronomski fakultet u Zagrebu, Zavod za ishranu bilja	Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb (VI paviljon, II kat)	01 2393 884 vjurkic@agr.hr	ponedjeljak- petak 9-14 sati
2.	Eurofins Croatiakontrola d.o.o.	Karlovačka cesta 4L, 10000 Zagreb	01 4817 215 info@croatiakontrola.hr	ponedjeljak- petak 8-15 sati
3.	Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Centralni laboratorij Zavoda za agroekologiju i zaštitu okoliša	Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek (prizemlje, soba 310)	031 554 984 091 224 20 42 darko.kerovec@fazos.hr	ponedjeljak- petak 8-15,30 sati
4.	HAPIH, Centar za tlo	Vinkovačka cesta 63C, 31000 Osijek	031 275 180 ct@hapih.hr	ponedjeljak- petak 7:30 do 14:30 sati
5.	Labosan d.o.o. Laboratorij Virovitica	Matije Gupca 254, 33000 Virovitica	033 840 191 virovitica@labosan.hr natasa.hokal@labosan.hr	ponedjeljak- petak 7-15 sati
	Laboratorij Zagreb	Slavonska avenija 26/1, 10000 Zagreb	01 4981 981, info@labosan.hr	ponedjeljak- petak 8-14 sati
6.	Visoko gospodarsko učilište Križevci	Ul. Mislava Demerca 1, 48260, Križevci Agrokemijski laboratorij, Prizemlje, Zgrada C, Mislava Demerca 10, Križevci	048 279 963 ikvaternjak@vguk.hr	

Kako pravilno uzeti uzorak stajskog gnoja za analizu?

Stajski gnoj u tekućem stanju (gnojnica i gnojovka):

- uzorak napuniti do 2/3 volumena u plastičnu ambalažu (npr. boca od 5 litara širokog grla i čepa na navoju).

Stajski gnoj u krutom stanju:

- uzorak u količini 1,5 do 2 kg dostaviti u čvrstoj plastičnoj ambalaži (plastična vrećica s uzorkom zatvorena i stavljena u drugu čistu veću plastičnu vrećicu). Ambalažu na vidljivom mjestu obilježiti vodootpornim flomasterom. Uzorci trebaju biti označeni, a na uzorcima prilikom dostave u laboratorij moraju biti sljedeći podatci:
- MIBPG vlasnika stajskog gnoja

- naziv poljoprivrednog gospodarstva (PG, SOPG, Obrt, Trgovačko društvo, Zadruga...) koje je dostavilo uzorak
- Kontakt telefon i e-mail adresa
- Vrsta gnoja (porijeklo, npr. goveđi, svinjski,...)
- Datum uzimanja uzorka

Koja je visina potpore?

Iznos potpore je 215,00 EUR/ha.

M11

EKOLOŠKI UZGOJ

Ekološka poljoprivredna proizvodnja u Hrvatskoj se provodi još od 2001. godine. Na početku provedbe bila je financirana iz nacionalnih izvora poštujući pri tome pravila koja vrijede na nivou EU. Ista pravila ekološke proizvodnje nastavljaju se i dalje, dok su se uvjeti i obveze za ostvarenje potpore neznatno promijenili.

Ekološka je proizvodnja sveobuhvatan sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima i proizvodnjom hrane koji ujedinjuje najbolju praksu zaštite okoliša i klime, visoku razinu biološke raznolikosti, očuvanje prirodnih resursa, primjenu visokih standarda za dobrobit životinja i proizvodne standarde koji su u skladu s potražnjom sve većeg broja potrošača.

Cilj je potaknuti nove poljoprivrednike da se uključe u ovaj sustav proizvodnje, odnosno one koji već jesu u sustavu ekološke proizvodnje da nastave sa aktivnostima kako bi se povećale površine pod ekološkom proizvodnjom. Na taj će se način umanjiti negativan učinak konvencionalne poljoprivrede na okoliš kroz očuvanje kvalitete vode, zraka i tla, ali i povećati plodnosti tla. Ekološki uzgoj doprinosi zdravlju ljudi i dobrobiti životinja.

Prihvatanjem propisanih praksi i metoda uzgoja, koje nadilaze polaznu osnovu (poznatu pod nazivom „baseline“), poljoprivredniku se plaćaju povećani troškovi ili izgubljeni prihod u usporedbi s uobičajenom poljoprivrednom proizvodnjom.

Gustoća voćaka po hektaru je u skladu s Tehnološkim smjernicama za voćare, korisnike PVP za voće, objavljenim na web stranicama Ministarstva poljoprivrede uz toleranciju 10 %.

Potpora se može ostvariti kroz dvije podmjere:

11.1. Plaćanja za prijelaz na ekološke poljoprivredne prakse i metode

11.2. Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda

Tko mogu biti korisnici ove mjere?

Prihvatljivi korisnici M11 su **aktivni** poljoprivrednici i grupe poljoprivrednika u skladu sa Zakonom o poljoprivredi („Narodne novine“, br. 118/2018, 42/2020, 127/20 i 52/2021), koji su upisani u Upisnik poljoprivrednika i koriste zemljište upisano u ARKOD te održavaju ili prelaze na ekološku poljoprivrednu proizvodnju u skladu s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848.

Prije nego zatražite potporu poljoprivredno gospodarstvo **mora biti upisano** u Upisnik ekoloških subjekata.

Za koju skupinu usjeva mogu ostvariti potporu?

Potpora se može ostvariti za sljedeće skupine usjeva:

1. Oranice (podrazumijevaju se ratarske kulture, aromatično i ljekovito bilje)
2. Povrće
3. Višegodišnji nasadi
  - a. višegodišnji nasadi – lijeska
  - b. višegodišnji nasadi – orah
  - c. višegodišnji nasadi – ostalo
4. Trajni travnjaci (podrazumijeva se livada, pašnjak ili krški pašnjak)

Kako mogu postati ekološki proizvođač?

Ako se želite baviti ekološkom proizvodnjom, poljoprivredno gospodarstvo mora biti upisano u Upisnik ekoloških subjekata, a proizvodnja mora biti pod stručnom kontrolom.

Stručnu kontrolu obavljaju kontrolna tijela ovlaštena od strane Ministarstva poljoprivrede, a kontrola je obvezna

najmanje jednom godišnje.

Popis kontrolnih tijela koja možete kontaktirati i **zatražiti prvu službenu kontrolu** nalazi se na web stranici Ministarstva poljoprivrede: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>.

Nakon što je kontrolno tijelo izvršilo prvu službenu kontrolu nad poljoprivrednim gospodarstvom i dostavilo zapisnik o prvoj službenoj kontroli, nositelj/ovlaštena osoba poljoprivrednog gospodarstva ima obvezu ispuniti obrazac zahtjeva za upis u Upisnik ekoloških subjekata iz Priloga I Pravilnika o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede („Narodne novine“, broj 11/2020) koji se podnosi u podružnicama Agencije za plaćanja uz koji treba priložiti kopiju zapisnika kontrolnog tijela za ekološku proizvodnju o obavljenoj prvoj stručnoj kontroli.

Ako je dostavljena gore navedena dokumentacija, ispunjeni su svi uvjeti za upis u Upisnik ekoloških subjekata i Agencija za plaćanja izdaje rješenje o upisu u Upisnik ekoloških subjekata.

Po završetku proizvodnje u tekućoj godini, bilo da je riječ o prijelaznom razdoblju ili održavanju ekološke proizvodnje, kontrolno tijelo potvrđuje status proizvodnje te izdaje potvrđnicu/certifikat.

Bez izdane potvrđnice/certifikata za tekuću godinu nije moguće ostvariti potporu za mjeru M11 Ekološki uzgoj.

Korisnici se moraju pridržavati minimalnih zahtjeva za gnojiva i pesticide u skladu s člankom 24. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848, navedene u Prilogu II Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165.

11.1.

PLAĆANJA ZA PRIJELAZ NA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PRAKSE I METODE (EKOP)

Zbog čega provodimo ovu podmjera?

Republika Hrvatska ima interes povećati površine pod ekološkom proizvodnjom pa se ovom podmjerom želi potaknuti poljoprivrednike da napuste konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju koja se negativno reflektira na okoliš i bioraznolikost i nastave proizvodnju na temelju ekoloških praksi i metoda.

Koliko traje prijelazno razdoblje za pojedine kulture?

Obvezno razdoblje prelaska sa konvencionalne na ekološku proizvodnju **traje dvije godine za oranice, povrće i pašnjake i tri godine za višegodišnje nasade**, uz mogućnost skraćivanja prijelaznog razdoblja.

Kojih se obveza vezano uz ekološki uzgoj moram pridržavati?

Proizvodnja se mora provoditi u skladu s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848 i Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede („Narodne novine“, broj 11/2020) što provjerava/verificira ovlašteno kontrolno tijelo.

Tijekom petogodišnjeg obveznog razdoblja podmjera se mora provoditi na istim parcelama koje su prijavljene prve godine prilikom ulaska u sustav potpore. Nije moguće prijaviti samo dio površine, odnosno imati na istoj ARKOD parceli ekološku i konvencionalnu proizvodnju. Nakon završetka prijelaznog razdoblja, na istim se površinama mora nastaviti ekološka proizvodnja.

Korisnici koji podnose zahtjev za skupinu usjeva trajni travnjaci dužni su imati najmanje 0,5 UG/ha. Iznimno na krškim pašnjacima korisnici su dužni imati najmanje 0,3 UG/ha.

Za što mi se isplaćuje potpora?

Potpota se isplaćuje kao naknada za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat pridržavanja posebnih uvjeta koji nadilaze obvezne zakonske zahtjeve i uobičajenu poljoprivrednu praksu.

Potpota je izračunata usporedbom prosječne bruto marže za uobičajene poljoprivredne prakse u konvencionalnoj i ekološkoj proizvodnji. U iznos je uračunat i trošak nadzora i certificiranja.

Koja je visina potpore?

Potpota za prijelazno razdoblje je uvećana za 20 % u odnosu na potporu za održavanje ekološke proizvodnje. Ovo uvećanje je rezultat smanjenja prinosa u razdoblju prijelaza sa konvencionalne na ekološku proizvodnju, kao i nemogućnost prodaje poljoprivrednih proizvoda sa oznakom „ekološki proizvod“ tijekom prijelaznog razdoblja. Visina potpore je:

- Oranične kulture ..... 347,78 EUR/ha
- Višegodišnji nasadi
- lijeska ..... 750,74 €/ha
- orah ..... 461,36 €/ha
- ostalo ..... 868,18 €/ha
- Povrće ..... 576,94 EUR/ha
- Trajni travnjaci ..... 309,94 EUR/ha

11.2.

PLAĆANJA ZA ODRŽAVANJE EKOLOŠKIH POLJOPRIVREDNIH PRAKSI I METODA (EKO)

Zbog čega provodimo ovu podmjera?

Sve veći interes potrošača, svjesnost o značaju očuvanja okoliša i utjecaju zdrave, ekološki proizvedene hrane na zdravlje pokazatelji su potrebe da se nastavi trend povećanja broja ekoloških poljoprivrednika.

Ova se podmjera provodi kako bi poljoprivrednici koji su već uključeni u sustav ekološke proizvodnje nastavili sa istim načinom proizvodnje koja koristi prakse i metode zahtjevnije nego kod konvencionalnog uzgoja.

Kojih se obveza vezano uz ekološki uzgoj moram pridržavati?

Proizvodnja se mora provoditi prema u skladu s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848 i Pravilnika o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede („Narodne novine“, broj 11/2020) što provjerava/verificira ovlašteno kontrolno tijelo.

Tijekom petogodišnjeg obveznog razdoblja podmjera se mora provoditi na istom broju hektara koji je prijavljen prve godine prilikom ulaska u sustav potpore. Nije moguće prijaviti samo dio površine, odnosno imati na istoj ARKOD parceli ekološku i konvencionalnu proizvodnju.

Korisnici koji podnose zahtjev za skupinu usjeva trajni travnjaci dužni su imati najmanje 0,5 UG/ha. Iznimno na krškim pašnjacima korisnici su dužni imati najmanje 0,3 UG/ha.

Koja je visina potpore?

Visina potpore je:

- Oranične kulture ..... 289,82 EUR/ha
- Višegodišnji nasadi
  - lijeska ..... 625,62 €/ha
  - orah ..... 384,47 €/ha
  - ostalo ..... 723,48 €/ha
- Povrće ..... 480,78 EUR/ha
- Trajni travnjaci ..... 258,28 EUR/ha

Znak ekološkog proizvoda EU

Nacionalni znak ekološkog proizvoda

MJERA 13

PLAĆANJA PODRUČJIMA S PRIRODNIM OGRANIČENJIMA ILI OSTALIM POSEBNIM OGRANIČENJIMA

Zbog čega provodimo ovu mjeru?

Ovu smo mjeru ranije provodili kao nacionalnu, međutim područja su bila definirana temeljem drugačijih kriterija.

Novi pristup za određivanje ovih područja je ujednačen s metodologijom koja je obveza za sve države članice, a koja identificira ograničenja vezana uz klimu ili tlo ili neka specifična ograničenja za određeno područje.

Pojedini dijelovi Hrvatske (obično udaljeni od velikih naselja) su područja pod utjecajem nepovoljne klime ili nepovoljnih karakteristika tla, gdje je posebno prisutan problem odljeva stanovništva i gdje stanovnici moraju uložiti više napora da bi održali poljoprivrednu proizvodnju. Poljoprivreda je vrlo često jedini izvor prihoda, međutim zbog nepovoljnih uvjeta prinosi su ispodprosječni, a u novije vrijeme i vrlo često pogođeni klimatskim promjenama.

Ova mjera iznimno je važna za održavanje poljoprivredne proizvodnje na područjima gdje su nepovoljni uvjeti za poljoprivredne aktivnosti, budući da je na 73 % teritorija Republike Hrvatske prisutno neko od ograničenja te je obuhvaćeno 41 % od ukupnih poljoprivrednih površina.

Potpota se može ostvariti kroz tri podmjere:

13.1. Plaćanja u gorsko planinskim područjima

13.2. Plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima

13.3. Plaćanja u područjima s posebnim ograničenjima

Kako su određena područja s prirodnim ili ostalim posebnim ograničenjima?

Područja su određena temeljem Studije o određivanju područja s prirodnim i specifičnim ograničenjima u poljoprivredi s kalkulacijama koju je izradio Agronomski fakultet iz Zagreba kao neovisna znanstveno-stručna institucija.

U 2016. godini napravljena je dodatna Studija vezana uz područja s posebnim ograničenjima u kojoj su izuzete površine pod šumama te se na taj način povećao broj JLS u kategoriji područja s posebnim ograničenjima.

Pri izradi studija su korišteni svi trenutno dostupni relevantni podaci o pojedinim kriterijima.

Područja se određuju na nivou LAU2 područja, što u Republici Hrvatskoj odgovara jedinici lokalne samouprave (JLS) i dijele se u tri kategorije, a to su:

- a. gorsko-planinska područja (GPP)
- b. područja sa značajnim prirodnim ograničenjima (ZPO) i
- c. područja s posebnim ograničenjima (PPO).

Gorsko planinska područja - pokrivaju 1.175.786 ha (20,78 % teritorija), sa 32.034 ha (3,13 %) poljoprivredne površine.

Područja sa značajnim prirodnim ograničenjima - pokrivaju 2.415.786 ha (42,69 % teritorija), sa 355.117 ha (34,71 %) poljoprivredne površine.

Područje sa posebnim ograničenjima - pokriva 449.860 ha (7,95 % teritorija), sa 37.652 ha (3,68 %) poljoprivredne površine.

Tko mogu biti korisnici ove mjere?

Prihvatljivi korisnici M13 su fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika ako su **aktivni**

poljoprivrednici u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i koriste zemljište upisano u ARKOD koje se nalazi na nekoj od JLS koja je označena kao područje s ograničenjima. Potpora je moguća ako je najmanje 50 % ARKOD parcele na području s ograničenjem.

Gdje se može provoditi ova mjera?

Ova mjera provoditi će se na:

1) gorsko-planinskim područjima

JLS se svrstava u gorsko-planinsko područje ako se na više od 50% njezine površine nalaze ograničenja vezana uz nadmorsku visinu i nagib terena, prema sljedećim kriterijima:

- a. Nadmorska visina iznad 700 m
- b. Nadmorska visina 500 - 700 m uz nagib veći od 15 %
- c. Nadmorska visina 400 – 500 m uz nagib veći od 15% ako je vertikalna raščlanjenost reljefa veća od 500 m. Ovaj je kriterij primjenjiv samo u slučaju kada JLS graniči s JLS koja je definirana u skladu s prvim ili drugim kriterijem.

2) područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima

JLS se svrstava u područje sa značajnim prirodnim ograničenjima ako na najmanje 60% površine korištenog poljoprivrednog zemljišta u odnosu na ukupnu površinu tog zemljišta ima ograničenja, koja su:

- a. Niska temperatura - dužina vegetacijskog perioda
- b. Suša - godišnja količina padalina (GP) u odnosu na potencijalnu evapotransporaciju (PET)
- c. Ograničena propusnost tla - područja koja su zasićena vodom tijekom značajnog dijela godine
- d. Nepovoljna tekstura i kamenitost - relativno obilje gline, mulja, pijeska, organske tvari i krupne frakcije

- e. Plitka ekološka dubina - dubina od površine tla do ujednačenog sloja stijene ili nepropusnog sloja
- f. Nepovoljna kemijska svojstva - prisutnost soli, pristupačnog natrija, prekomjerna kiselost
- g. Nagib - promjena nagiba s obzirom na planimetrijske udaljenosti.

3) područjima s posebnim ograničenjima

U Republici Hrvatskoj krš je definiran kao posebno ograničenje. JLS se svrstava u područje s posebnim ograničenjima ako se na više od 50% njezine površine iz koje su izuzeta šumska područja nalazi krš.

Što je karakteristično kod određivanja područja sa značajnim prirodnim ograničenjima u odnosu na ostala?

Kod područja sa značajnim prirodnim ograničenjima osim prisutnosti pojedinih ograničenja koje se koriste kao kriterij, provodi se i postupak finog podešavanja („Fine tuning“). Ovaj postupak obavezan je za sve države članice, a njegova svrha je isključenje onih područja s prirodnim ograničenjima u kojima se postojeće ograničenje prevladalo kroz investicijske ili gospodarske aktivnosti, a što se iskazuje kroz vrijednost ekonomske veličine poljoprivrednog gospodarstva (SO – standard output).

Granična vrijednost SO koja je korištena u Fine-tuning postupku iznosi 80% od EU SO vrijednosti. Budući je prosječni SO na nivou Europske unije 13.316,68 eura, one JLS čija vrijednost iznosi više od 10.653,34 eura morale su biti isključene iz područja sa značajnim prirodnim ograničenjima u poljoprivredi.

Koji su ciljevi i učinci ove mjere?

Prvenstveno se želi zadržati poljoprivredna proizvodnja u ovim područjima, što posljedično znači očuvanje starih i mogućnost za stvaranje novih radnih mjesta, uz zaustavljanje trenda depopulacije i razvoj ruralnog prostora.

Utjecaj provođenja ove mjere širi se i na očuvanje karakterističnih krajobraza, bioraznolikosti, proizvodnju proizvoda s dodanom vrijednosti u smislu oznaka geografskog i tradicionalnog podrijetla.

Kojih se obveza moram pridržavati?

Obveza je baviti se poljoprivrednom djelatnošću na onim poljoprivrednim površinama za koje se ostvaruje potpora.

Za što mi se isplaćuje potpora?

Potpota se isplaćuje kao naknada za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su nastali uslijed prirodnih ograničenja za poljoprivrednu proizvodnju.

Potpota je izračunata usporedbom prosječnog strukturnog hektara sa područjem s ograničenjima u usporedbi sa strukturnim hektarom na području bez ograničenja. U iznos su uračunati povećani troškovi mehanizacije.

Koja je visina potpore?

Visina potpore iznosi:

- a. za gorsko-planinsko područje 226 EUR/ha
- b. za područja sa značajnim prirodnim ograničenjima 119,85 EUR/ha
- c. za područja s posebnim ograničenjima 82 EUR/ha.

KONTROLA I SANKCIJE

Zašto se provodi kontrola ispunjavanja obveza?

Kontrola potpora je dio Integriranog administrativnog i kontrolnog sustava (IAKS) kojeg je uspostavila Agencija za plaćanja. Kontrola se provodi zbog provjere korisnika koji su podnijeli zahtjev za potporu, a u svrhu provjere ispunjavanja obveza za ostvarivanje potpore za IAKS mjere ruralnog razvoja.

Na kojim površinama poljoprivrednog zemljišta će se provoditi kontrola?

Korisnik mora ispunjavati propisane zahtjeve za pojedine mjere na svim površinama poljoprivrednog zemljišta za koje traži pojedinu potporu. Pravila višestruke sukladnosti moraju se poštivati na svim površinama poljoprivrednog zemljišta u svom korištenju, bez obzira da li za isto traže potporu ili ne.

Kako se odabire kontrolni uzorak?

Kontrolni uzorak za IAKS mjere ruralnog razvoja za provedbu kontrole na terenu, sadržava najmanje 5% od svih poljoprivrednih gospodarstava koja su podnijela zahtjev za potpore. Kontrola se provodi s ciljem utvrđivanja istinitosti i točnosti podataka navedenih u zahtjevu s obzirom na uvjete pod kojima se potpore dodjeljuju te radi kontrole ispunjavanja obveza i uvjeta višestruke sukladnosti.

Tko provodi kontrolu ispunjavanja obveza?

Provedba kontrole ispunjavanja obveza ustrojena je na tri načina:

- Administrativna kontrola
- Inspekcijski nadzori koji su u nadležnosti ovlaštenih inspekcija i
- Kontrola na terenu koja je u nadležnosti Agencije za plaćanja.

Kako se provodi administrativna kontrola?

Administrativna kontrola se provodi na svim poljoprivrednim gospodarstvima koja su podnijela zahtjev za potporu, a provodi se putem dostupnih baza podataka i registara kao što su Jedinствени registar domaćih životinja, Upisnik poljoprivrednika, ARKOD sustav itd.

Kako se provode inspekcijski nadzori?

Inspekcijski nadzori su u nadležnosti inspekcijskih tijela nadležnih za provođenje inspekcijskog nadzora ispunjavanja obveza iz EU zakonodavstva, a koji su ugrađeni kroz različite zakone i provedbene propise u hrvatsko zakonodavstvo.

Inspekcije temeljem potpisanih Sporazuma o suradnji s Agencijom za plaćanja obvezne su dostavljati Agenciji za plaćanja rješenja sa zapisnicima za sve obavljene inspekcijske nadzore u kojima je utvrđeno neispunjavanje uvjeta, neovisno po kojoj osnovi je obavljen inspekcijski nadzor nad tim obveznicima. Na osnovu tih inspekcijskih nalaza Agencija za plaćanja će obračunavati umanjena isplata.

Kako se provodi kontrola na terenu?

Provedbu kontrole ispunjavanja obveza u nadležnosti Agencije za plaćanja provode kontrolori Agencije za plaćanja.

Kontrole se u pravilu provode u istoj kalendarskoj godini u kojoj se podnosi zahtjev za potpore. Svaki odabrani korisnik kontrolira se u vrijeme kada se većina obveza može provjeriti. Tijekom jedne kontrole na određenom gospodarstvu kontroliraju se obveze koje su primjenjive za to gospodarstvo.

Ako nije ugrožena svrha kontrole, kontrole na terenu se mogu prethodno najaviti.

Koje kontrole na terenu se provode?

Kontrole koje se provode na odabranim gospodarstvima podnositelja zahtjeva su:

1. Kontrola prihvatljivosti površina - obuhvaća utvrđivanje granica parcela, utvrđivanje površine parcela kontrolom na terenu ili kontrolom daljinskim istraživanjem iz ureda, utvrđivanje skupine usjeva na parcelama i stvarne uporabe zemljišta. Rezultati kontrole uspoređuju se sa podacima iz Zahtjeva za potporu kontroliranog gospodarstva.
2. Kontrola prihvatljivosti životinja – kontrola goveda, ovaca i koza te svinja, provodi se na svim grlima utvrđenim na gospodarstvu bez obzira na broj životinja prijavljenih za potporu. Za ostale vrste životinja kontroliraju se samo grla/kljunovi prijavljeni u zahtjevu. Kontrolira se fizička prisutnost životinja

na gospodarstvu, prihvatljivost spola, pasmine, označenost, pravovremenost upisa u registre na gospodarstvu, pravilnost migracija kao i ispravnost prijave i upisa u Jedinstveni registar domaćih životinja.

3. Kontrola višestruke sukladnosti – obuhvaća kontrolu Propisanih zahtjeva upravljanja (SMR) kojih se mora pridržavati poljoprivredni proizvođač pri obavljanju poljoprivredne djelatnosti na svom gospodarstvu vezano uz okoliš, klimatske promjene, dobro poljoprivredno stanje okoliša, javno zdravlje, zdravlje životinja i biljaka, identifikaciju i registraciju životinja, bolesti životinja te sredstva za zaštitu bilja i kontrolu Dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta (GAEC) kao obveznih uvjeta u obavljanju poljoprivredne djelatnosti na svim poljoprivrednim površinama u svom korištenju, vezano uz okoliš, klimatske promjene, dobro poljoprivredno stanje zemljišta, tlo i zalihe ugljika te krajobraz i minimalnu razinu održavanja.

Svaka od navedenih kontrola obuhvaća fotografiranje i pregled poljoprivrednog gospodarstva i dokumentacije.

Koje su obveze korisnika?

Za svaku podmjeru/operaciju propisane su obveze koje korisnik mora ispunjavati. Navedene obveze, ocjene kršenja obveza i postotci umanjjenja za kršenje obveza navedeni su u niže navedenim tablicama.

obveze za svaku mjeru korisnik mora zadovoljavati kriterije prihvatljivosti za pojedinu podmjeru/operaciju

i osnovne uvjete za ostvarivanje potpore:

1. upis u Upisnik poljoprivrednika
2. obavljanje poljoprivredne aktivnosti u skladu s člankom 24. stavkom 2. točkom 1. Zakona
3. upis poljoprivrednog zemljišta koje se koristi u ARKOD sustavu i ostalim propisanim registrima
4. upis stoke za koju se podnosi zahtjev u JRDŽ i ostale propisane upisnike te propisno označavanje stoke
5. pravodobno podnošenje jedinstvenog zahtjeva i potrebne popratne dokumentacije
6. omogućavanje provedbe kontrola na terenu temeljem članka 141. Zakona o poljoprivredi („Narodne novine“, br. 118/2018, 42/2020, 127/20 i 52/2021) te svih drugih kontrola nadležnih tijela i
7. poštivanje pravila višestruke sukladnosti na cjelokupnom poljoprivrednom gospodarstvu u skladu s pravilnikom kojim se uređuje višestruka sukladnost.

Što u slučaju utvrđenog neispunjavanja obveza?

Ako Agencija za plaćanja prilikom kontrole utvrdi da obveze nisu poštivane, utvrdit će se stupanj neispunjavanja obveza te u skladu s time umanjiti korisniku traženi iznos potpore.

Tko snosi posljedice ako je utvrđena nesukladnost?

Utvrđena nesukladnost predstavlja neispunjavanje obveza za pojedine mjere u bilo kojem trenutku u godini podnošenja zahtjeva za potporu, za što je izravno odgovoran korisnik koji će snositi posljedice.

Na koji način se umanjuju prava za neizvršavanje obveza?

Konačni rezultat o utvrđenom neispunjavanju obveza

za IAKS mjere ruralnog razvoja određuje se temeljem rezultata provedene kontrole i administrativne kontrole. Ukupna visina sankcija za neispunjavanje obveza ovisi o opsegu, trajanju i ozbiljnosti istih.

Ako gospodarstvo ima kršenja više različitih obveza, kao sankcija se uzima najveće umanjjenje.

“**OPSEG**” se određuje ovisno o tome ima li kršenje posljedice i izvan gospodarstva ili je ograničeno samo na to gospodarstvo.

Opseg se ocjenjuje na sljedeći način:

- utjecaj OPSEGA je ograničen samo na PG ili
- utjecaj OPSEGA nije ograničen samo na PG.

“**TRAJANJE**” se određuje ovisno o dužini trajanja učinka ili o mogućnosti uklanjanja posljedice kršenja.

Trajanje posljedice se u skladu sa stupnjem težine ocjenjuje kao:

- **popravljivo**
- **trajno.**

“**OZBILJNOST**” se ocjenjuje ovisno o težini kršenja i važnosti posljedica kršenja te može biti:

- **vrlo mala**
- **mala**
- **srednja**
- **velika**
- **vrlo velika.**

Pitanja koja se odnose na gospodarstvo sankcioniraju se prema unaprijed utvrđenoj ozbiljnosti.

Kršenja obveza za pitanja koja se odnose na parcelu računaju se prema postotku. Broj parcela prijavljenih u određenoj podmjeri/operaciji na kojima je utvrđeno kršenje obaveza je podijeljen s ukupnim brojem parcela prijavljenima u navedenoj podmjeri/operaciji.

Ozbiljnost se zatim određuje ovisno o tome u koju kategoriju spada određeni postotak.

Pitanja koja se nalaze u kontrolnim listama nemaju sva jednaku ozbiljnost, odnosno težina neispunjavanja pojedinih obveza može odmah biti vrlo velika.

Ocjene kršenja obveza po pojedinoj operaciji i podmjeri prikazane su u Prilogu 5. Pravilnika u tablici: **Prikaz ocjene kršenja obveza u M10 i M11**, dok se odbijanje ili djelomično povlačenje iznosa potpore za kršenje obveza određuju u postotku, u skladu s tablicom „Umanjenja za kršenje“.

Što je prekoračenje prijave?

Ako se tijekom kontrola utvrdi razlika između kontrolom na terenu utvrđene površine ili broja životinja u odnosu na one prijavljene na zahtjevu, govorimo o prekoračenju prijave koja vodi određenim sankcijama.

Što u slučaju utvrđenog prekoračenja prijave kod potpora po površini kod Mjere 10 i Mjere 11?

Kada se utvrdi da je prijavljena površina veća u odnosu na utvrđenu za skupinu usjeva za koji je utvrđeni isti iznos potpore, potpora se računa na sljedeći način:

1. ako razlika nije veća od 3% (ili nije veća od 2 ha), potpora se računa na temelju utvrđene površine
2. ako je razlika veća od 3% ili dva hektara, ali manja od 20% utvrđene površine, potpora se računa na temelju utvrđene površine umanjene za dvostruku utvrđenu razliku
3. ako je razlika veća od 20% utvrđene površine za predmetnu skupinu usjeva, ne dodjeljuje se potpora
4. ako je razlika veća od 50% utvrđene površine, za predmetnu skupinu usjeva, ne dodjeljuje se potpora i osim toga, korisnik podliježe dodatnoj sankciji jednakov iznosu plaćanja ili potpore koji odgovara

razlici između prijavljene površine i utvrđene površine.

Što u slučaju utvrđenog prekoračenja prijave kod Mjere 13?

U pogledu skupine usjeva, odnosno podmjere, ako se utvrdi da je prijavljena površina veća u odnosu na utvrđenu, potpora se računa na sljedeći način:

1. ako razlika između prijavljene i utvrđene površine nije veća od 3% (ili nije veća od 2 ha), potpora se računa na temelju utvrđene površine
2. ako je razlika između prijavljene i utvrđene površine 3% do 10% (ili je veća od 2 ha), potpora se izračunava na temelju utvrđene površine umanjene za 1,5 puta utvrđene razlike te će se korisniku sankcija umanjiti za 50%, pod uvjetom da je to korisnikovo prvo prekoračenje prijave. Ako se kod korisnika već sljedeće godine ponovo utvrdi prekoračenje prijave veće od 3%, osim izračuna pune sankcije korisnik mora vratiti i iznos za koji mu je prethodne godine sankcija umanjena za navedenih 50%.
3. ako je razlika između prijavljene i utvrđene površine veća od 10%, potpora se izračunava na temelju utvrđene površine umanjene za 1,5 puta utvrđene razlike.

Što u slučaju utvrđenog prekoračenja prijave kod potpora za životinje?

Ako se utvrdi da je broj prijavljenih životinja veći u odnosu na broj utvrđenih, odnosno prihvatljivih životinja, postotak smanjenja utvrđuje se na način da se broj prijavljenih životinja kod kojih su utvrđene nesukladnosti za pojedinu potporu, dijeli s brojem utvrđenih životinja:

1. ako su nesukladnosti utvrđene kod najviše 3 životinje, iznos potpore se smanjuje za utvrđeni postotak

2. ako su nesukladnosti utvrđene kod više od 3 životinje, iznos potpore se smanjuje, ovisno o utvrđenom postotku smanjenja:
  - a. ako postotak smanjenja nije veći od 20%, iznos potpore se smanjuje za utvrđeni postotak
  - b. ako je postotak smanjenja veći od 20%, ali manji od 30 %, iznos potpore se smanjuje za dvostruki utvrđeni postotak
  - c. ako je postotak smanjenja veći od 30%, potpora se ne odobrava
  - d. ako je postotak smanjenja veći od 50%, potpora se ne odobrava, a korisnik podliježe dodatnoj sankciji u iznosu plaćanja ili potpore koji odgovara razlici između prijavljenog broja životinja i utvrđenog broja.

Što je kršenje višegodišnje obveze?

Korisnik podnosi Agenciji za plaćanja jedinstveni zahtjev na kojem traži ulazak u sustav potpore. Potpisivanjem jedinstvenog zahtjeva na listu A korisnik preuzima višegodišnju obvezu provođenja odabrane operacije/podmjere, na istim površinama ili za isti broj uvjetnih grla (UG). U slučaju kršenja višegodišnje obveze koje se odnose na smanjenje površina ili na smanjenje broja uvjetnih grla (UG), iznos potpore se odbija ili povlači u cijelosti. Povlačenje potpore u cijelosti podrazumijeva vraćanje već isplaćenih iznosa u prethodnim godinama.

Prikaz ocjene kršenja obveza u M10 i M11

Napomena: u stupcu Ozbiljnost postotak prikazuje udio parcela kod kojih je utvrđeno kršenje obveza

Za sve tipove operacija od M10.1.1. do M10.1.17. OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Korisnik vodi Evidenciju o provođenju svih propisanih obveza na propisanom Obrascu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
Svake godine tijekom obveznog perioda završena izobrazbu ili individualno savjetovanje ili sudjelovanje u demonstracijskoj aktivnosti u trajanju od najmanje 6 sati vezano uz M10.	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo

M10.1.1. Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture - OTNS OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Izrađen je petogodišnji plan plodoreda s najmanje pet različitih usjeva	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

Petogodišnji plan plodoreda je potpun	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Petogodišnji plan plodoreda se provodi u obveznom periodu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Obrada tla i sjetva se provode okomito na nagib terena	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Na sredini ARKOD parcele uspostavljena je površina na kojoj su ostavljene brazde kako bi se spriječilo otjecanje vode	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-25%	
		Vrlo velika >25%	
Uspostavljena površina na kojoj su ostavljene brazde je široka najmanje 3 metra	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-5%	Popravljivo
		Mala 6-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-30%	
		Vrlo velika >30%	

M10.1.2. Zatravnjivanje trajnih travnjaka - ZTN OPIS OBEVA	OCJENA KRŠENJE OBEVA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Izrađen je petogodišnji plan gnojidbe	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Petogodišnji plan gnojidbe je potpun	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Petogodišnji plan gnojidbe se provodi u obveznom periodu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Sadržaj ostatka dušika iz djetelinsko travnih ili travno djetelinskih smjesa je zadovoljavajući s obzirom na izrađeni petogodišnji plan gnojidbe	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

Površina između redova unutar trajnog nasada je pokrivena djetelinsko-travnom ili travno-djetelinskom smjesom	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-25%	
		Vrlo velika >25%	
Međuredni prostor je održavan košnjom ili malčiranjem najmanje 4 puta godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-60%	
Međuredni prostor je zatravnjen cijelo vrijeme tijekom obveznog perioda	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-60%	
Vrlo velika >60%	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-60%	
Minimalni zahtjevi za gnojiva:			
a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Dozvoljena količina dušika iz stajskog gnoja za gnojidbu vlastitih poljoprivrednih površina iznosi najviše do 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	

M10.1.3. Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti - TVPV OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Travnjaci nisu gnojani mineralnim ili stajskim gnojivom	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Na travnjacima nisu primjenjivana sredstva za zaštitu bilja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Travnjaci nisu zasijavani	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Hidromelioracijski zahvati nisu obavljani na parcelama u operaciji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Popravljivo
		Mala 11-20%	
		Srednja 21-40%	
		Velika 41-50%	
		Vrlo velika >50%	
Travnjaci su košeni isključivo ručno ili strižnim kosilicama	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	

Travnjaci su košeni najkasnije do 15.9.	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-40%	
		Velika 41-60%	
		Vrlo velika >60%	
Košnja u kontinentalno-nizinskoj regiji obavljena je nakon 1. kolovoza	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Košnja u brdsko-planinskoj regiji obavljena je nakon 20. srpnja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Košnja u mediteranskoj regiji obavljena je nakon 15. srpnja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Ručno je odstranjen nadzemni drvenasti dio pojedinačnih biljaka <i>Amorpha fruticosa</i> (čivitnjača)	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	

Gusti sklopovi biljaka <i>Asclepias syriaca</i> L. (cigansko perje, prava svilenica), <i>Xanthium spinosum</i> L. (trnovita dikica, čičak), <i>Xanthium strumarium</i> L. ssp. <i>italicum</i> (Moretti) D.L. (obalna dikica) mehaničko su uklonjeni (ručnim alatima ili strojno - strižnim kosilicama, rotacijskim kosilicama i/ili malčiranjem) najkasnije do 1. kolovoza	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Travnjak se koristi za napasivanje na cijeloj površini ARKOD parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Travnjak se koristi za napasivanje s dozvoljenim pašnim pritiskom od 0,3 do 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

M10.1.4. Pilot mjera za zaštitu kosca (<i>Crex crex</i>) - ZK OPIS OBEVEZA	OCJENA KRŠENJE OBEVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Travnjaci nisu gnojani mineralnim ili stajskim gnojivom	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Na travnjacima nisu primjenjivana sredstva za zaštitu bilja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Travnjaci nisu zasijavani	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	

Hidromelioracijski zahvati nisu obavljani na parcelama u operaciji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Popravljivo
		Mala 11-20%	
		Srednja 21-40%	
		Velika 41-50%	
		Vrlo velika >50%	
Površine parcela su košene isključivo ručno ili strižnim kosilicama na minimalnoj visini od 10 cm iznad tla	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Trajno
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	
Prva košnja je obavljena nakon 15. kolovoza, minimalno jednom, a maksimalno dva puta na godinu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-75%	
		Vrlo velika >75%	
Travnjaci su košeni najkasnije do 15.9.	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-40%	
		Velika 41-60%	
		Vrlo velika >60%	
Na parcelama većim od 1 ha ostavljena je uz rub nepokošena traka	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	

Površina nepokošene trake iznosi 5%	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-85%	
		Vrlo velika >85%	
Košnja je obavljena od sredine parcele kružno prema van ili s jedne strane parcele prema drugoj	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-75%	
		Vrlo velika >75%	
Ispaša je provođena isključivo u jesen (najranije od košnje do kraja tekuće godine)	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Travnjak se koristi za napasivanje na cijeloj površini ARKOD parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Travnjak se koristi za ispašu s dozvoljenim pašnim pritiskom od 0,3 do 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

M10.1.5. Pilot mjera za zaštitu leptira - ZL OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Travnjaci nisu gnojani mineralnim ili stajskim gnojivom	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	

Na travnjacima nisu primjenjivana sredstva za zaštitu bilja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Travnjaci nisu zasijavani	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Hidromelioracijski zahvati nisu obavljani na parcelama u operaciji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Popravljivo
		Mala 11-20%	
		Srednja 21-40%	
		Velika 41-50%	
		Vrlo velika >50%	
Travnjaci su košeni isključivo ručno ili strižnim kosilicama	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	
Prva košnja je obavljena isključivo u periodu prije 15.6. ili nakon 15.9. svake ili svake druge godine za vrste leptira Močvarni plavac (<i>Phenagris alcon alcon</i>), Zagasiti livadni plavac i Veliki livadni plavac (<i>Phenagris naustithous</i> i <i>Phenagris teleius</i>)	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	

Košnja je obavljena tek nakon 15.9. isključivo na 1/3 površine parcele svake godine za vrstu leptira Močvarni okaš (<i>Coenonymha oedippus</i>)	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Košnja je obavljena najkasnije do 1.10.	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Trajno
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Ručno je odstranjen nadzemni drvenasti dio pojedinačnih biljaka <i>Amorpha fruticosa</i> (čivitnjača) do 1. travnja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Ispaša je provođena isključivo u jesen od 16. rujna do kraja tekuće godine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Travnjak se koristi za napasivanje na cijeloj površini ARKOD parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Travnjak se koristi za ispašu s dozvoljenim pašnim pritiskom od 0,3 do 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda i/ili kopitara	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

M10.1.6. Uspostava poljskih traka - PT OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Uz rub parcele su uspostavljene cvjetne trake koje se siju svake druge godine i sadrže propisane cvjetne vrste	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Cvjetne trake se kose dva puta godišnje (umjesto jedne košnje dozvoljeno je malčiranje): u srpnju i nakon cvatnje (od 15. rujna do 15. listopada)	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Cvjetne trake su zaorane najranije 1. listopada	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Cvjetne trake se ne koriste kao put ili prolaz	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-70%	
		Vrlo velika >70%	
Širina cvjetnih traka je najmanje 5 m	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	

Dužina cvjetnih traka je najmanje 100 m	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Cvjetna traka ne zauzima više od 30% površine ARKOD parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Na cvjetnim trakama se ne primjenjuju pesticidi	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Travne trake su posijane isključivo uz rub parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Travne trake se ne koriste kao put ili prolaz	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-70%	
		Vrlo velika >70%	

Širina travnih traka je najmanje 5 m	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Dužina travnih traka je najmanje 100 m	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Na parceli su uspostavljene travne trake koje sadržavaju propisane vrste trava	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Travne trake su pokošene dva puta godišnje, prva košnja je obavljena u prvoj polovici travnja (za jesensku sjetvu) ili u drugoj polovici travnja (za proljetnu sjetvu), druga košnja je obavljena u listopadu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Travna traka ne zauzima više od 30% površine ARKOD parcele	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Na travnim trakama se ne primjenjuju insekticidi	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno

M10.1.7. Održavanje ekstenzivnih voćnjaka - EV OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Parcela nije gnojena mineralnim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Kruti stajski gnoj primjenjivan je isključivo ispod krune stabla	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-75%	
		Vrlo velika >75%	
Korištena su isključivo sredstva za zaštitu bilja odobrena u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 0≤50%	Popravljivo
		Vrlo velika >50%	
Površina voćnjaka se održava ispašom ili košnjom najmanje jednom godišnje najkasnije do 1.listopada	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Popravljivo
		Mala 11-20%	
		Srednja 21-40%	
		Velika 41-50%	
		Vrlo velika >50%	
Postavljena 1 nastamba za solitarne pčele po 1 ha površine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Odumiruća stabla su nadomještena sadnicama ugroženih izvornih i tradicijskih sorti voća	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Trajno
		Mala 11-20%	
		Srednja 21-40%	
		Velika 41-50%	
		Vrlo velika >50%	
Površina voćnjaka se održava ispašom s maksimalno 1,0 UG/ha ovaca, koza, goveda ili peradi	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Minimalni zahtjevi za gnojiva:			

a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Dozvoljena količina dušika iz stajskog gnoja za gnojidbu vlastitih poljoprivrednih površina iznosi najviše do 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	
d) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na poplavljenom tlu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
e) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na zamrznutom tlu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
f) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na tlu prekrivenom snježnim pokrivačem	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
g) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na nagnutim terenima uz vodotoke s nagibom većim od 10% na udaljenosti manjoj od 10 m od vanjskog ruba korita vodotoka	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-70%	
		Vrlo velika >70%	
Minimalni zahtjevi za pesticide:			

a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenim pesticidima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Korisnik posjeduje potvrdu o završenoj izobrazbi za korištenje pesticida	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
d) Korisnik skladišti pesticide na siguran način	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

M10.1.8. Održavanje ekstenzivnih maslinika - EM OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Parcela nije gnojena mineralnim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Kruti stajski gnoj primjenjivan je isključivo ispod krune stabla	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-75%	
		Vrlo velika >75%	
Korištena su isključivo sredstva za zaštitu bilja odobrena u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 0≤50%	Popravljivo
		Vrlo velika >50%	
Površine maslinika se održavaju ispašom (ovce ili koze) ili mehaničkom obradom ili košnjom trave ili zadržavanjem svih tanjih grančica ispod krošnje nakon rezidbe	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-40%	
		Velika 41-60%	
		Vrlo velika >60%	

Površina maslinika se održava ispašom s maksimalno 1,0 UG/ha ovaca ili koza	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Minimalni zahtjevi za gnojiva:			
a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Dozvoljena količina dušika iz stajskog gnoja za gnojidbu vlastitih poljoprivrednih površina iznosi najviše do 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	
d) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na poplavljenom tlu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
e) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na zamrznutom tlu	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
f) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na tlu prekrivenom snježnim pokrivačem	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
g) Korisnik nije primjenjivao gnojiva na nagnutim terenima uz vodotoke s nagibom većim od 10% na udaljenosti manjoj od 10 m od vanjskog ruba korita vodotoka	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-70%	
		Vrlo velika >70%	

Minimalni zahtjevi za pesticide:			
a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenim pesticidima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Korisnik posjeduje potvrdu o završenoj izobrazbi za korištenje pesticida	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
d) Korisnik skladišti pesticide na siguran način	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo

M10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja - IZP OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBIJNOST	TRAJANJE
Posjednik ili odgovorna osoba provodi primjereni nadzor nad životinjama ugroženih IZP	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
Radi nedostatne zaštite od nepovoljnih vremenskih uvjeta, grabežljivaca i drugih opasnosti nisu nastale štetne posljedice za zdravlje životinja ugroženih IZP	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Trajno
Radi loše konstrukcije objekta i loših zoohigijenskih uvjeta (strujanje zraka, koncentracija plinova, prašina, temperature i relativna vlažnost zraka), nisu nastale štetne posljedice po zdravlje i dobrobit životinja ugroženih IZP	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Osiguran je primjeren objekt za zaštitu IZP životinja od vanjskih nepovoljnih utjecaja. Objekt je konstruiran tako da je svim IZP životinjama na raspolaganju dovoljno prostora da mogu istovremeno ležati, odmarati se i ustati	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
U objektima za smještaj ugroženih IZP životinja osigurana je primjerena oprema te prirodno ili umjetno osvjetljenje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
U objektima za smještaj ugroženih IZP životinja osigurana je primjerena zaštita od buke	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo

Životinjama ugroženih IZP je osigurana hrana i voda u dovoljnoj količini i vremenskim razmacima primjerenim njihovim potrebama te nisu utvrđene štetne posljedice po zdravlje/uginuća životinja ugroženih IZP	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Trajno
Na životinjama ugroženih IZP nisu vidljivi tragovi ozljeda uzrokovani propustom ili aktivnošću posjednika životinja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Trajno
O svakoj bolesnoj ili ozlijeđenoj životinji se primjereno skrbi, a ako je potrebno, veterinarska se pomoć osigurava u primjerenom roku	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
Posjednik životinja ugroženih IZP posjeduje evidenciju o liječenju životinja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
Evidencija o liječenju IZP životinja vodi se ažurno i na propisan način	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala	Popravljivo

M10.1.10. Održavanje suhozida - OS OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Tijelo suhozida je kontrolirano minimalno dva puta godišnje, najkasnije do 1.listopada	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Tijelo suhozida se održava korištenjem tradicionalnih materijala što podrazumijeva slaganje isključivo od okolnoga kamena	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	
Tijelo suhozida se održava tradicionalnim načinom izrade bez korištenja veziva i drugih materijala	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Trajno
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	

Tijelo suhozida nije obraslo neželjenom vegetacijom	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Neželjena vegetacija se uklanja ručno bez primjene herbicida	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	

M10.1.11. Održavanje živica - OZ OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Tijelo živice (izgled i stanje živice) je kontrolirano minimalno jednom godišnje najkasnije do 1.listopada	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Živica se održava orezivanjem jednom u dvije godine kako bi zadržala oblik	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	
Živica se ne orezuje u periodu od 01.03. do 31.8. tekuće godine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Trajno
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-65%	
		Vrlo velika >65%	

Dijelovi živice koji nedostaju nadosađeni su propisanim autohtonim ili udomaćenim vrstama drveća i grmlja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	
Površine uz rub živice do širine najmanje jednog metra moraju biti prekrivene prirodnom vegetacijom. Na tim površinama zabranjena je uporaba sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva.	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-3%	Popravljivo
		Mala 4-10%	
		Srednja 11-15%	
		Velika 16-20%	
		Vrlo velika >20%	

M10.1.12. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki - KFK OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Klopke su postavljene najkasnije do: - trešnjina muha – 15. travnja - šljivina osica – 1. travnja - orahova muha – 30. lipnja - maslinina muha – 1. lipnja - ostali štetnici - 15. travnja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika >70%	Trajno
Klopke su ostavljene na površini najmanje do: - trešnjina muha – 30. lipnja - šljivina osica – 31. svibnja - orahova muha – 31. kolovoza - maslinina muha – 31. listopada - ostali štetnici - 15. rujna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Postavljen je propisani broj klopki po površini	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	

Klopke su pregledavane dva puta tjedno u periodu: - trešnjina muha – 15. travnja do 30. lipnja - šljivina osica – 1. travnja do 31. svibnja - orahova muha – 30. lipnja do 31. kolovoza - maslinina muha – 1. lipnja do 31. listopada - ostali štetnici - 15. travnja do 15. rujna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Trajno
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Korištene klopke i mamci su uskladišteni i čuvani na siguran način do 31. prosinca tekuće godine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Popravljivo

M10.1.13. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima - MKŠ OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Feromonski dispenzeri su postavljeni najkasnije do 1. svibnja	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Feromonski dispenzeri su postavljeni u gornju trećinu krošnje, grma ili trsa	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Postavljen je propisani broj feromonskih dispenzera po površini	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-20%	Popravljivo
		Mala 21-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-80%	
		Vrlo velika >80%	
Stari dispenzeri iz prijašnje sezone su odstranjeni prije postavljanja novih dispenzera	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Popravljivo

M10.1.14. Poboľjšano održavanje međurednog prostora u višegodišnjim nasadima - POMP OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Međuredni prostor je zasijan nekom od propisanih smjesa	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno

Međuredni prostor je održavan košnjom ili malčiranjem najmanje 4 puta godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-60%	
		Vrlo velika >60%	
Međuredni prostor je zatravnjen cijelo vrijeme tijekom obveznog perioda	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-15%	Popravljivo
		Mala 16-30%	
		Srednja 31-45%	
		Velika 46-60%	
		Vrlo velika >60%	

M10.1.15. Primjena ekoloških gnojiva u višegodišnjim nasadima - PEG OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Izrađen je petogodišnji plan gnojidbe	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Petogodišnji plan gnojidbe je potpun	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Petogodišnji plan gnojidbe se provodi tijekom obveznog perioda	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Količina dušika iz stajskog gnoja je do 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	
Korištena su samo gnojiva i poboljšivači tla kako je propisano Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2021/1165	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Višegodišnji nasad nije gnojen mineralnim gnojivima	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno

M10.1.16. Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada - MUK OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
"Zaštićeni prostor" unutar redova (dio prostora koji se nalazi između debla, čokota i armature) je bez korova	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 0≤50%	Popravljivo
		Vrlo velika >50%	
Za suzbijanje korova unutar redova u „zaštićenom prostoru“ (dio prostora koji se nalazi između debla, čokota i armature) se koristi specijalizirana poljoprivredna mehanizacija i oprema	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Popravljivo
U „zaštićenom prostoru“ nisu primjenjivani herbicidi	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno

M10.1.17. Poticanje uporabe stajskog gnoja na oraničnim površinama - PUS OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Količina korištenog stajskog gnoja odgovara primjeni dušika iz stajskog gnoja od najmanje 70 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Popravljivo
Količina korištenog stajskog gnoja odgovara primjeni dušika iz stajskog gnoja do najviše 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika	Trajno
Petogodišnji plan gnojidbe je potpun	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika	Popravljivo
Minimalni zahtjevi za gnojiva:			
a) Korisnik vodi evidenciju o primijenjenom stajskom gnoju	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
b) Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
c) Dozvoljena količina dušika iz stajskog gnoja za gnojidbu vlastitih poljoprivrednih površina iznosi najviše do 170 kg N/ha	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika >171-<200 N kg/ha	Trajno
		Vrlo velika ≥200 N kg/ha	

M 11.1. Plaćanja za prijelaz na ekološke poljoprivredne prakse i metode - EKOP OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Korisnik vodi Evidenciju o provođenju svih propisanih obveza na Obrascu 10	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
Završena izobrazba ili korišteno individualno savjetovanje ili sudjelovanje u demonstracijskoj aktivnosti vezano uz mjeru Ekološki uzgoj u trajanju od minimalno 6 sati godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
Omjer proizvedenog dušika (N) u stajskom gnoju za gnojdbu vlastitih poljoprivrednih površina ne prelazi granicu od 170 kg N/ha ili postoji pismeni dokaz da je sav višak stajskog gnoja zbrinut: a) gnojidbom poljoprivrednih površina drugog vlasnika na temelju jednogodišnjih ili višegodišnjih ugovora i/ili b) preradom na gospodarstvu u bioplin i/ili kompost i/ili supstrat i/ili drugo i/ili c) na druge načine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	
Pri proizvodnji se koriste isključivo gnojiva i poboljšivači tla odobreni za uporabu u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Pri proizvodnji se koriste isključivo sredstva za zaštitu bilja odobrena za uporabu u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Prilikom provedbe agrotehničkih mjera nije došlo do zbijanja tla	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-5%	Popravljivo
		Mala 6-10%	
		Srednja 11-30%	
		Velika 31-50%	
		Vrlo velika >50%	

Pri proizvodnji se koristi ekološki proizvedeno sjeme ili vegetativni reprodukcijski materijal ili ima odobrenje za korištenje iz neekološke proizvodnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Trajno
		Mala 11-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-95%	
		Vrlo velika >95%	
Pri proizvodnji se ne koristi GMO, niti proizvodi proizvedeni od GMO	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Prilikom uzgoja u stakleniku/plasteniku ne koristi se hidroponski uzgoj	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala 0-10%	Trajno
		Srednja 11-30%	
		Velika 31-50%	
		Vrlo velika >50%	
Upotrijebljena količina bakra u sredstvima za zaštitu bilja na osnovi bakra ne prelazi 6 kg/ha godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 0-50%	Trajno
		Vrlo velika >50%	

M11.2. Plaćanja za održavanje ekološke poljoprivredne prakse i metode - EKO OPIS OBVEZA	OCJENA KRŠENJE OBVEZA PO KRITERIJU		
	OPSEG	OZBILJNOST	TRAJANJE
Korisnik vodi Evidenciju o provođenju svih propisanih obveza na Obrascu 11	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo
Evidencija je ažurna i potpuna	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala	Popravljivo
Završena izobrazba ili korišteno individualno savjetovanje ili sudjelovanje u demonstracijskoj aktivnosti vezano uz mjeru Ekološki uzgoj u trajanju od minimalno 6 sati godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Srednja	Popravljivo

Omjer proizvedenog dušika (N) u stajskom gnoju za gnojidbu vlastitih poljoprivrednih površina ne prelazi granicu od 170 kg N/ha ili postoji pismeni dokaz da je sav višak stajskog gnoja zbrinut: a) gnojidbom poljoprivrednih površina drugog vlasnika na temelju jednogodišnjih ili višegodišnjih ugovora i/ili b) preradom na gospodarstvu u bioplin i/ili kompost i/ili supstrat i/ili drugo i/ili c) na druge načine	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 171-200 kg N/ha	Trajno
		Vrlo velika >200 kg N/ha	
Pri proizvodnji se koriste isključivo gnojiva i poboljšivači tla odobreni za uporabu u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Pri proizvodnji se koriste isključivo sredstva za zaštitu bilja odobrena za uporabu u ekološkoj proizvodnji	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Prilikom provedbe agrotehničkih mjera nije došlo do zbijanja tla	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-5%	Popravljivo
		Mala 6-10%	
		Srednja 11-30%	
		Velika 31-50%	
		Vrlo velika >50%	
Pri proizvodnji se koristi ekološki proizvedeno sjeme ili vegetativni reprodukcijski materijal ili ima odobrenje za korištenje iz neekološke proizvodnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala 0-10%	Trajno
		Mala 11-40%	
		Srednja 41-60%	
		Velika 61-95%	
		Vrlo velika >95%	
Pri proizvodnji se ne koristi GMO, niti proizvodi proizvedeni od GMO	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo velika 0-100%	Trajno
Prilikom uzgoja u stakleniku/plasteniku ne koristi se hidroponski uzgoj	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Mala 0-10%	Trajno
		Srednja 11-30%	
		Velika 31-50%	
		Vrlo velika >50%	
Upotrijebljena količina bakra u sredstvima za zaštitu bilja na osnovi bakra ne prelazi 6 kg/ha godišnje	Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Velika 0-50%	Trajno
		Vrlo velika >50%	

Umanjenja za kršenje u M10 i M11						
Opseg	Ozbiljnost	Trajanje	Umanjenje za prvo kršenje %	Umanjenje za prvo ponavljanje %	Umanjenje za drugo ponavljanje %	Umanjenje za treće ponavljanje %
Utjecaj je ograničen na gospodarstvo	Vrlo mala	Popravljivo	3	9	27	100
		Trajno	5	15	45	100
	Mala	Popravljivo	5	15	45	100
		Trajno	10	30	90	100
	Srednja	Popravljivo	10	30	90	100
		Trajno	20	60	100	100
	Velika	Popravljivo	30	90	100	100
		Trajno	40	100	100	100
	Vrlo velika	Popravljivo	50	100	100	100
		Trajno	60	100	100	100

Europska unija

SUFINANCIRANO SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ; EUROPA ULAŽE U RURALNA PODRUČJA
MJERA TEHNIČKA POMOĆ

AGENCIJA ZA
PLAĆANJA U
POLJOPRIVREDI,
RIBARSTVU I
RURALNOM
RAZVOJU

Program
RURALNOG RAZVOJA

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE